

**ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ**

**КАФЕДРА «ФІНАНСИ, ОБЛІК
І ОПОДАТКУВАННЯ»**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СКЛАДАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО
ЕКЗАМЕНУ
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 072 «ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ»**

Запоріжжя – 2022

ВСТУП

Методичні вказівки складені відповідно до Положення про атестацію здобувачів вищої освіти в Таврійському державному агротехнологічному університеті, яке розроблено на підставі Закону про вищу освіту України, наказу МОН України «Про особливості формування навчальних планів на 2015-2016 навчального року (№47 від 26.01.2015р.), Положення про порядок створення та організацію роботи державної екзаменаційної комісії у вищих навчальних закладах України (наказ МОН України № 584 від 24.05.2013 р.)

Метою атестаційного екзамену зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» є з'ясування рівня теоретичних знань та практичних навичок студентів і відповідність їх вимогам кваліфікаційної характеристики.

Екзамен має комплексний характер з усіх основних профілюючих дисциплін, що формують кваліфікаційний рівень бакалавра в умовах ринкової економіки.

Екзамен із фаху проводиться у формі відповідей на теоретичні запитання, розширеного формулювання значення категорії та практичних завдань.

Перелік професійних дисциплін для атестаційного екзамену зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»:

1. Бюджетна система.
2. Фінанси підприємств.
3. Податкова система.
4. Страхування.
5. Банківська справа.

В процесі атестаційного екзамену (під час підготовки відповіді на білет) здобувачу дозволяється користуватися програмою та відповідними нормативно-довідковими документами.

ДИСЦИПЛІНА «БЮДЖЕТНА СИСТЕМА»

Навчальна дисципліна «Бюджетна система» є нормативною для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Її вивчення ґрунтується на засвоєнні блоку економічних дисциплін та оволодінні загальною теорією фінансів. Дисципліна має теоретико-прикладний характер: у теоретичному плані вона повинна поглибити фундаментальні знання щодо макроекономічної сфери фінансової системи – державних фінансів; у прикладному – закласти базові знання з методики бюджетної роботи та сформувані навички проведення розрахунків показників бюджету.

За результатами вивчення дисципліни студент повинен:

знати законодавчі та нормативно-правові акти з питань бюджетної системи, головні завдання, функції, права та структуру фінансових органів; організацію і методи бюджетної роботи на різних ділянках тощо;

бути ознайомленим: із законодавчою базою України з питань, що вивчаються дисципліною.

Теоретична частина:

Категорії, що виносяться на КЕ:

1. бюджет
2. бюджетна класифікація
3. бюджетна програма
4. бюджетна система України
5. бюджетне асигнування
6. бюджетне зобов'язання
7. бюджетне призначення
8. бюджетний процес
9. бюджетні установи
10. видатки бюджету
11. витрати бюджету
12. власні надходження бюджетних установ
13. державний борг
14. доходи бюджету
15. надходження бюджету

Питання, що виносяться на КЕ:

1. Сутність, призначення і роль бюджету держави
2. Бюджет як основний фінансовий план держави
3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування
4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України
5. Принципи побудови бюджетної системи
6. Бюджетна політика як важлива сфера фінансової політики.
7. Призначення та структура бюджетного механізму
8. Стадії та учасники бюджетного процесу

Всього										
--------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Довідково:

* доплата за вчене звання професора становить 33% від посадового окладу; за вчене звання доцента становить 25%; доплата за науковий ступінь «доктор наук» становить 20% від посадового окладу; надбавка за вислугу років становить 10% за наявності педагогічного стажу понад 3 роки, 20% - за наявності педагогічного стажу понад 10 років; 30% за наявності педагогічного стажу понад 20 років.

** умовно визначаємо, що у всіх професорів стаж роботи більше 20 років; у доцентів більше 10 років; у ст. викладачів та асистентів більше 3 років.

Методика рішення

2. Код 2000 „Поточні видатки”

2.1. Код 2100 „Оплата праці і нарахування на заробітну плату”

2.1.1. Код 2110 „Оплата праці”

За цією категорією передбачаються видатки на оплату праці всіх працівників бюджетних установ (організацій), а також грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу згідно з установленими посадовими окладами, ставками або розцінками, матеріальну допомогу, у тому числі видатки на премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства.

2.1.1.1. Код 2111 „Заробітна плата”

1) заробітна плата за встановленими посадовими окладами (тарифними ставками) або розцінками всіх штатних працівників, у тому числі за трудовими договорами; надбавка за вислугу років; доплата за ранг, надбавки та доплати обов'язкового характеру (оплата роботи в нічний час, доплати за науковий ступінь, за знання та використання в роботі іноземної мови тощо);

2) премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства;

3) матеріальна допомога, допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки та в інших випадках за рішенням адміністрації установи (організації) відповідно до законодавства;

4) винагороди та інші виплати, нараховані працівникам, які не перебувають у штаті установи (організації), відповідно до умов цивільно-правового договору (за винятком суб'єктів господарювання);

5) одноразова грошова допомога у зв'язку з виходом на пенсію або, якщо це передбачено законодавством, у відставку.

2.1.2. Код 2120 „Нарахування на оплату праці”

За цим кодом здійснюється нарахування бюджетними установами (організаціями) на фонд оплати праці, а саме: сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нарахованого відповідно до законодавства.

2.2.5. Код 2250 „Видатки на відрядження”

1) видатки на оплату проїзду, добових, вартості проживання під час службових відряджень; оплата підйомних, проїзду, добових при переміщенні працівників, військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу;

2) оплата проїзду та добових при звільненні військовослужбовців строкової служби; сесійних виїздів народних суддів; відряджень на курси і в навчальні заклади (усі видатки на відрядження, передбачені законодавством України);

3) придбання службових проїзних квитків та оплата проїзду за маршрутними листами;

4) виплата надбавок до заробітної плати, що виплачуються у випадках, передбачених рішеннями Кабінету Міністрів України, окремим категоріям працівників замість компенсації видатків на відрядження;

5) видатки на відрядження викладачів, працівників бюджетних установ (організацій) на сесії, семінари, конференції, наради, з'їзди наукового характеру, поїздки з науковою метою, проїзд на виробничу практику студентів, учнів;

6) видатки на відшкодування витрат в іноземній валюті працівникам, направленим у довготермінове відрядження відповідно до законодавства;

7) видатки на відрядження (у тому числі проїзду, добових, польових тощо) фізичних осіб, які мають правовідносини з бюджетною установою і на яких розповсюджується дія наказу (розпорядження), виданого керівником: учнів, студентів, тренерів, інших учасників на навчально-тренувальні збори, змагання, олімпіади, молодіжні, фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи, наукові конференції тощо;

8) оплата інших витрат, пов'язаних з відрядженням працівників, відповідно до законодавства; плата за користування залом офіційних делегацій посадовими особами, які їдуть у відрядження або повертаються з нього.

Видатки за КЕКВ 2110 „Оплата праці” складаються на основі штатного розпису. **Штатний розпис** – це документ, що встановлює для даного підприємства, установи, організації структуру, штати й посадові оклади працівників. Штатний розпис містить найменування посад, чисельність персоналу і оклади по кожній посаді.

Кінцевий результат штатного розпису, а саме фонд заробітної плати формуються під впливом двох основних факторів: кількість працівників та рівень оплати праці.

Розміри посадових окладів у штатному розписі працівників установ та закладів бюджетної сфери встановлюються згідно з постановою КМУ від 30.08.02. №1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери (постанова № 1298).

Відповідно до [постанови КМУ від 28.12. 2016 р. № 1037](#) посадові оклади (тарифні ставки, ставки заробітної плати) бюджетних працівників з 1 січня 2017 року розраховуються виходячи з:

- міжпосадових (міжкваліфікаційних) співвідношень розмірів посадових окладів (тарифних ставок) і тарифних коефіцієнтів;

- розміру посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду, встановленого у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб **на 1 січня календарного року.**

Посадові оклади (тарифні ставки) за розрядами Єдиної тарифної сітки визначаються шляхом множення окладу (ставки) працівника 1 тарифного розряду на відповідний тарифний коефіцієнт. У разі коли посадовий оклад (тарифна ставка) визначені у гривнях з копійками, цифри до 0,5 відкидаються, від 0,5 і вище – заокруглюються до однієї гривні.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб станом **на 1 січня 2022 року встановлено у розмірі 2481 грн.**

Для зазначених у додатку 2 до постанови КМУ від 30.08.2002 р. № 1298 **педагогічних працівників** визначені згідно цієї Таблиці їх посадові оклади (ставки заробітної плати) підвищуються **на 10 відсотків** у відповідності з вимогами [постанови КМУ від 11.01.2018 р. № 22](#) “Про підвищення оплати праці педагогічних працівників”.

Для **науково-педагогічних працівників** закладів вищої освіти державної та комунальної форми власності, перелік посад яких затверджено [постановою КМУ від 14.06.2000 р. № 963](#) “Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників”, визначені згідно цієї Таблиці їх посадові оклади (ставки заробітної плати) підвищуються **на 11 відсотків** у відповідності з вимогами [постанови КМУ від 23.01.2019 р. № 36](#) “Про підвищення посадових окладів науково-педагогічних працівників”.

Завдання 2.

Вищий навчальний заклад додатково планує у штатному розписі на поточний рік посаду професора, д.е.н., професора з педагогічним стажем 25 років та посаду асистента педагогічним стажем 3 роки. Заплановано також додаткові 15 триденних відряджень та 10 п'ятиденних, кількість діб для перебування у готелях становить 70. Середня вартість проїзду в один бік визначена на рівні 220 грн. Визначте додатковий плановий обсяг видатків на оплату праці, нарахування на заробітну плату та видатків на відрядження по установі.

Довідково:

*доплата за вчене звання професора становить 33% від посадового окладу; за вчене звання доцента становить 25%; доплата за науковий ступінь «доктор наук» становить 20% від посадового окладу; надбавка за вислугу років становить 10% за наявності педагогічного стажу понад 3 роки, 20% - за наявності педагогічного стажу понад 10 років; 30% за наявності педагогічного стажу понад 20 років.

** Передбачена виплата педагогічним працівникам разової матеріальної допомоги на оздоровлення у розмірі посадового окладу.

Методика рішення

2. Код 2000 „Поточні видатки”

2.1. Код 2100 „Оплата праці і нарахування на заробітну плату”

2.1.1. Код 2110 „Оплата праці”

За цією категорією передбачаються видатки на оплату праці всіх працівників бюджетних установ (організацій), а також грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу згідно з установленими посадовими окладами, ставками або розцінками, матеріальну допомогу, у тому числі видатки на премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства.

2.1.1.1. Код 2111 „Заробітна плата”

1) заробітна плата за встановленими посадовими окладами (тарифними ставками) або розцінками всіх штатних працівників, у тому числі за трудовими договорами; надбавка за вислугу років; доплата за ранг, надбавки та доплати обов'язкового характеру (оплата роботи в нічний час, доплати за науковий ступінь, за знання та використання в роботі іноземної мови тощо);

2) премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства;

3) матеріальна допомога, допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки та в інших випадках за рішенням адміністрації установи (організації) відповідно до законодавства;

4) винагороди та інші виплати, нараховані працівникам, які не перебувають у штаті установи (організації), відповідно до умов цивільно-правового договору (за винятком суб'єктів господарювання);

5) одноразова грошова допомога у зв'язку з виходом на пенсію або, якщо це передбачено законодавством, у відставку.

2.1.2. Код 2120 „Нарахування на оплату праці”

За цим кодом здійснюється нарахування бюджетними установами (організаціями) на фонд оплати праці, а саме: сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нарахованого відповідно до законодавства.

2.2.5. Код 2250 „Видатки на відрядження”

1) видатки на оплату проїзду, добових, вартості проживання під час службових відряджень; оплата підйомних, проїзду, добових при переміщенні працівників, військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу;

2) оплата проїзду та добових при звільненні військовослужбовців строкової служби; сесійних виїздів народних суддів; відряджень на курси і в навчальні заклади (усі видатки на відрядження, передбачені законодавством України);

3) придбання службових проїзних квитків та оплата проїзду за маршрутними листами;

4) виплата надбавок до заробітної плати, що виплачуються у випадках, передбачених рішеннями Кабінету Міністрів України, окремим категоріям працівників замість компенсації видатків на відрядження;

5) видатки на відрядження викладачів, працівників бюджетних установ (організацій) на сесії, семінари, конференції, наради, з'їзди наукового характеру, поїздки з науковою метою, проїзд на виробничу практику студентів, учнів;

6) видатки на відшкодування витрат в іноземній валюті працівникам, направленим у довготермінове відрядження відповідно до законодавства;

7) видатки на відрядження (у тому числі проїзду, добових, польових тощо) фізичних осіб, які мають правовідносини з бюджетною установою і на яких розповсюджується дія наказу (розпорядження), виданого керівником: учнів, студентів, тренерів, інших учасників на навчально-тренувальні збори, змагання, олімпіади, молодіжні, фізкультурно-оздоровчі та спортивні заходи, наукові конференції тощо;

8) оплата інших витрат, пов'язаних з відрядженням працівників, відповідно до законодавства; плата за користування залом офіційних делегацій посадовими особами, які їдуть у відрядження або повертаються з нього.

Видатки за КЕКВ 2110 „Оплата праці” складаються на основі штатного розпису. **Штатний розпис** – це документ, що встановлює для даного підприємства, установи, організації структуру, штати й посадові оклади працівників. Штатний розпис містить найменування посад, чисельність персоналу і оклади по кожній посаді.

Кінцевий результат штатного розпису, а саме фонд заробітної плати формуються під впливом двох основних факторів: кількість працівників та рівень оплати праці.

Розміри посадових окладів у штатному розписі працівників установ та закладів бюджетної сфери встановлюються згідно з постановою КМУ від 30.08.02. №1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери (постанова № 1298).

Відповідно до [постанови КМУ від 28.12. 2016 р. № 1037](#) посадові оклади (тарифні ставки, ставки заробітної плати) бюджетних працівників з 1 січня 2017 року розраховуються виходячи з:

- міжпосадових (міжкваліфікаційних) співвідношень розмірів посадових окладів (тарифних ставок) і тарифних коефіцієнтів;
- розміру посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду, встановленого у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб **на 1 січня календарного року.**

На сьогодні міжпосадові (міжкваліфікаційні) співвідношення передбачені Єдиною тарифною сіткою розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери (Додаток 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 “Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки ...”).

Посадові оклади (тарифні ставки) за розрядами Єдиної тарифної сітки визначаються шляхом множення окладу (ставки) працівника 1 тарифного розряду на відповідний тарифний коефіцієнт. У разі коли посадовий оклад

(тарифна ставка) визначені у гривнях з копійками, цифри до 0,5 відкидаються, від 0,5 і вище – заокруглюються до однієї гривні.

Прожитковий мінімум для працездатних осіб станом на **1 січня 2020 року встановлено у розмірі 2481 грн.**

Для зазначених у додатку 2 до постанови КМУ від 30.08.2002 р. № 1298 **педагогічних працівників** визначені згідно цієї Таблиці їх посадові оклади (ставки заробітної плати) підвищуються на **10 відсотків** у відповідності з вимогами [постанови КМУ від 11.01.2018 р. № 22](#) “Про підвищення оплати праці педагогічних працівників”.

Для **науково-педагогічних працівників** закладів вищої освіти державної та комунальної форми власності, перелік посад яких затверджено [постановою КМУ від 14.06.2000 р. № 963](#) “Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників”, визначені згідно цієї Таблиці їх посадові оклади (ставки заробітної плати) підвищуються на **11 відсотків** у відповідності з вимогами [постанови КМУ від 23.01.2019 р. № 36](#) “Про підвищення посадових окладів науково-педагогічних працівників”.

Завдання 3.

Розглянути діючу систему фінансового вирівнювання розвитку територій та визначити суми міжбюджетних трансфертів для здійснення горизонтального вирівнювання податкоспроможності території, якщо:

- фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджету міста обласного значення в році, що передує рокові, у якому здійснюють планування, становлять 19,146 328 млн грн;
- фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб до всіх бюджетів міст обласного значення і районів (крім тимчасово окупованих територій) становлять 32 354,6 млн грн;
- чисельність населення міста обласного значення на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 33,227 тис. осіб;
- чисельність населення України (крім м. Києва та тимчасово окупованих територій) на 1 січня року, у якому здійснюють планування, становить 40204,4 тис. осіб.

Методика рішення

Розглянемо статті 99 - 100 Бюджетного кодексу України:

Стаття 99. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджетів міст Києва та Севастополя і районів у містах

1. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів місцевого самоврядування, крім бюджетів міст Києва та Севастополя і районів у містах, здійснюється з урахуванням таких параметрів:

- 1) кількість населення;

2) надходження податку на доходи фізичних осіб, визначеного пунктом 1 частини першої статті 64 БКУ, за останній звітний бюджетний період;

3) індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

2. Індекс податкоспроможності є коефіцієнтом, що визначає рівень податкоспроможності бюджету місцевого самоврядування порівняно з аналогічним середнім показником по всіх бюджетах місцевого самоврядування в Україні (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) у розрахунку на одну людину.

3. При здійсненні вирівнювання враховується значення індексу податкоспроможності відповідного бюджету.

Якщо значення індексу:

в межах 0,9 - 1,1 - вирівнювання не здійснюється;

менше 0,9 - надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 відсотків суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9;

більше 1,1 - передається реверсна дотація з відповідного бюджету в обсязі 50 відсотків суми, що перевищує значення такого індексу 1,1.

Стаття 100. Індекс податкоспроможності місцевого бюджету

1. Індокси податкоспроможності місцевих бюджетів не можуть змінюватися і переглядатися частіше, ніж один раз на рік, крім випадків:

виділення нових або зміни статусу вже існуючих адміністративно-територіальних одиниць;

зміни податкового законодавства.

Зміна обсягу надходжень податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб за відповідний бюджетний період, у тому числі у разі зміни місцезнаходження суб'єкта господарювання та його реєстрації як платника податків за новим місцезнаходженням, повинна бути підтверджена органами стягнення.

Задача 4.

На підставі наведених у таблиці даних розподіліть надходження від платників, зареєстрованих у місті обласного значення між відповідними бюджетами.

Обов'язкові платежі	Сума, млн.грн
Податок на прибуток приватних підприємств	22,0
Податок на додану вартість	17,0
Податок на доходи фізичних осіб, нараховані у формі заробітної плати та прирівняних до неї виплат	9,0
Ввізне мито	4,2
Податок на прибуток підприємств державної форми власності	6,0
Акцизний податок з тютюнових виробів	3,5
Акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібної торгівлі підакцизних товарів	2,7
Екологічний податок (крім екологічного податку, що справляється за	3,0

утворення радіоактивних відходів та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк)	
Військовий збір	1,0
Земельний податок	3,6
Податок на прибуток комунальних підприємств, що перебувають у комунальній власності міста обласного значення	2,0
Збір за місяць для паркування транспортних засобів	1,6
Вивізне мито	0,6
Туристичний збір	2,3

Методика рішення

Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України

1. До доходів Державного бюджету України включаються доходи бюджету, за винятком тих, що згідно із [статтями 64, 64-1, 66, 69-1 та 71](#) цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами.

2. До доходів загального фонду Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених [пунктом 1 частини другої статті 67-1](#) БКУ) належать:

1) податок на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного [пунктом 1-1](#) цієї частини статті), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) у розмірі 25 відсотків на відповідній території України (крім території міст Києва та Севастополя) та у розмірі 60 відсотків - на території міста Києва;

1-¹) податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці, що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#);

1-²) військовий збір, що сплачується (перераховується) згідно з пунктом 16-¹ підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України;

1-3) збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що сплачується (перераховується) згідно з [підрозділом 9-4](#) "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України;

2) 90 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності, що зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі, та податку, визначеного [пунктом 18](#) частини першої статті 64, [пунктом 1](#) частини першої статті 64-1 та [пунктом 1-2](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

3) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

4) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення, а також рентної плати за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики);

5) 70 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати, визначеної пунктом 5-1 цієї частини статті);

5-¹) 95 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України, яка зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

6) податок на додану вартість;

7) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного пунктом 1 частини третьої цієї статті та [пунктом 6](#) частини першої статті 66 БКУ);

8) акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 2](#) частини третьої цієї статті);

9) ввізне мито (крім ввізного мита, визначеного [пунктом 3](#) частини третьої цієї статті);

10) вивізне мито;

10-1) особливі види мита та сезонне мито;

12) рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;

13) рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

16) рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України;

16-¹) 45 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі);

17) частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;

18) кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до [Закону України "Про Національний банк України"](#);

19) плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

20) кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;

21) платежі, пов'язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, відповідно до укладеної 28 травня 1997 року Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов'язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

22) платежі, пов'язані з виконанням Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери м. Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

23) кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону (крім штрафів, визначених пунктами 6-3, 6-4, 6-9, і 13-5 частини третьої цієї статті, пунктами 37-39 частини першої статті 64, пунктом 13 частини першої статті 64-1 та пунктами 26 і 27 частини першої статті 66 цього Кодексу);

24) плата за надання адміністративних послуг (крім плати, визначеної пунктом 36 частини першої статті 64 та пунктом 14 частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

24-¹) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (крім адміністративного збору, визначеного пунктом 36-1 частини першої статті 64 та пунктом 9 частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

24-²) 85 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 85 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

24-⁴) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією (крім плати, визначеної пунктом 36-3 частини першої статті 64 та пунктом 11 частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

25) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності (крім плати, визначеної пунктом 5-1 частини третьої статті 29, пунктами 21-24, 27, 28, 28-1, 43-1 і 43-2 частини першої статті 64, пунктом 2 частини першої статті 64-1, пунктами 18-21, 24, 25 і 25-1 частини першої статті 66 цього Кодексу);

25-¹) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (крім адміністративного збору, визначеного пунктом 36-2 частини першої статті 64 цього Кодексу та пунктом 10 частини першої статті 64-1);

25-2) плата за сертифікацію оператора системи передачі електричної енергії, оператора газотранспортної системи;

26) збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір;

27) плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

28) збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;

29) плата за видачу, переоформлення, продовження строку дії дозволів на користування ресурсами нумерації;

30) плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);

31) плата за оформлення посвідчення закордонного українця;

32) кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України;

33) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

34) надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном (крім орендної плати, визначеної [пунктом 10 частини третьої](#) цієї статті та абзацом третім частини п'ятої статті 19 [Закону України "Про оренду державного та комунального майна"](#));

36) єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;

37) портовий (адміністративний) збір;

38) плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них;

39) кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду, скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;

40) кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення;

41) кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів;

42) відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;

43) 20 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

44) плата за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження;

45) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

46) кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

47) кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива;

48) плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою, і плата за користування кредитами (позиками), залученими державою;

49) плата за користування кредитом з державного бюджету;

50) відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;

51) збори на обов'язкове державне пенсійне страхування, що відповідно до закону сплачуються при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірної контролю та під час набуття права власності на легкові автомобілі, з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна, з користування та надання послуг мобільного зв'язку;

52) 90 відсотків концесійних платежів щодо об'єктів державної власності (крім концесійних платежів, визначених [пунктом 6-5](#) частини третьої цієї статті, та частини концесійного платежу, що за рішенням концесієдавця сплачується на користь балансоутримувача відповідно до умов концесійного договору));

52-1) одноразова фіксована плата, визначена концесійним договором, та кошти, що надійшли у результаті реалізації забезпечення конкурсної пропозиції відповідно до умов концесійного конкурсу (якщо вони не повертаються учаснику), щодо об'єктів державної власності;

53) кошти від реалізації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, отримані державною установою, уповноваженою на здійснення операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;

54) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

55) 90 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції (крім коштів від державної частини продукції, виробленої на ділянці надр у межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони України, що зараховуються до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

56) 10 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності після розмежування земель державної та комунальної власності, 10 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених [пунктом 6-1](#) розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України;

57) кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

57-1) надходження в рамках програм бюджетної підтримки Європейського Союзу;

57-2) гранти на бюджетну підтримку від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій;

58) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;

59) інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету.

3. Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині доходів (з урахуванням особливостей, визначених [пунктом 1 частини другої статті 67-1](#) цього Кодексу) є:

1) акцизний податок з вироблених в Україні пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 16-1](#) частини першої статті 64 та [пунктом 6](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

2) акцизний податок з ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 16-1](#) частини першої статті 64 цього Кодексу);

3) ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них (крім ввізного мита на транспортні засоби, визначені у [пункті 3-1](#) цієї частини статті);

3-1) ввізне мито, яке сплачується при поміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами;

5) судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави;

5-1) плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей (крім плати, визначеної [пунктами 43-1](#) і [43-2](#) частини першої статті 64 цього Кодексу);

6) плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;

6-1) 80 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

6-2) плата за проїзд платними автомобільними дорогами загального користування державного значення, крім випадків будівництва (нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту) та подальшої експлуатації відповідної автомобільної дороги загального користування на умовах концесії, якщо це передбачено умовами концесійного договору;

6-3) 50 відсотків надходжень від адміністративно-господарських штрафів за порушення законодавства про автомобільний транспорт, передбачені [абзацами чотирнадцятим - сімнадцятим](#) частини першої статті 60 Закону України "Про автомобільний транспорт" (крім штрафів, визначених [пунктом 13-5](#) цієї частини статті);

7) 30 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;

7-¹) 15 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 15 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

8) кошти, отримані відповідно до статті 8 [Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки"](#) (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до [статті 9](#) цього ж Закону України;

9) збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

10) власні надходження бюджетних установ (у тому числі наукових установ Національної академії наук України і галузевих академій наук), що утримуються за рахунок державного бюджету, у тому числі орендна плата за користування військовим майном, майном Національної академії наук України і галузевих академій наук, 50 відсотків орендної плати за користування іншим майном, що належить бюджетним установам, які утримуються за рахунок державного бюджету;

11) надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву;

12) надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;

12-1) кошти від реалізації розвідувальними органами України надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна;

13) надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

13-¹) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

13-²) надходження до Фонду соціального захисту інвалідів;

13-³) 10 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення);

14) інші доходи, визначені законом про Державний бюджет України.

Стаття 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад

1. До доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належать:

1) 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя);

1-¹) 40 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на території міста Києва та зараховується до бюджету міста Києва; 100 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на території міста Севастополя та зараховується до бюджету міста Севастополя;

2) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

3) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;

4) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

4-²) 3 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

4-3) 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

15) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;

16) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів (з урахуванням положень [частини третьої](#) цієї статті);

16-1) 13,44 відсотка акцизного податку з виробленого в Україні та з ввезеного на митну територію України пального (з урахуванням положень частини четвертої цієї статті);

17) 10 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності та податку, визначеного пунктом 18 цієї частини статті, [пунктом 1-2](#) частини першої статті 66 та [пунктом 2](#) частини першої статті 69 цього Кодексу), який зараховується до бюджету міста Києва;

18) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради, зараховується до відповідних бюджетів;

19) місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з [Податковим кодексом України](#);

21) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується до відповідних бюджетів місцевого самоврядування

22) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

23) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового та зернового дистиляту, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

24) плата за ліцензії на право оптової торгівлі спиртом етиловим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

25) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

26) плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

27) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

28) плата за ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

29) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;

30) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника рентної плати;

31) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

32) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується відповідно до районних бюджетів, бюджетів місцевого самоврядування;

33) кошти від реалізації безхазяйного майна (у тому числі такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

35) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами;

36) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

36-¹) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

36-²) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах

Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

36-³) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

37) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;

37-¹) адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального, що зараховуються за місцем вчинення порушення;

37-2) 10 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, що зараховуються за місцем фіксації правопорушення за допомогою відповідних технічних засобів - приладів контролю;

38) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

38-1) адміністративні штрафи, що накладаються органами електротранспорту (тролейбус, трамвай), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил користування електротранспортом;

39) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

40) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

41) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

42) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів місцевого самоврядування, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи,

дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

43-1) частина розміру плати за видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, яку встановлює Кабінет Міністрів України, яка сплачується ліцензіатами до бюджетів місцевого самоврядування за місцем розташування відповідного пункту розповсюдження державної лотереї;

43-2) 50 відсотків плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино і за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням відповідного закладу;

44) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів відповідно до законодавства.

2. Податок на доходи фізичних осіб, який сплачується (перераховується):

податковим агентом - юридичною особою (її філією, відділенням, іншим відокремленим підрозділом) чи представництвом нерезидента - юридичної особи, зараховується до відповідного бюджету за їх місцезнаходженням (розташуванням) в обсягах податку, нарахованого на доходи, що виплачуються фізичній особі;

податковим агентом - фізичною особою, зараховується до відповідного бюджету за місцем реєстрації такої фізичної особи у органах доходів і зборів;

фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, зараховується до відповідного бюджету за податковою адресою такої фізичної особи.

Завдання 5.

За даними показниками:

- Податкові надходження – 300,6 млрд грн
- Неподаткові надходження – 62,3 млрд грн
- Доходи від операцій з капіталом – 0,5 млрд грн
- Цільові фонди – 365,4 млрд грн
- Надходження коштів від інших бюджетів – 1,2 млрд грн
- Повернення кредитів до бюджету – 8,4 млрд грн
- Внутрішні запозичення – 63,7 млрд грн
- Повернення бюджетних коштів з депозитів – 2,6 млрд грн
- Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів – 444,8 млрд грн
- Надання кредитів з бюджету – 10,2 млрд грн
- Погашення внутрішніх зобов'язань – 19,8 млрд грн
- Розміщення бюджетних коштів на депозитах – 6,7 млрд грн
- Придбання цінних паперів – 3,4 млрд грн

Розрахувати: суми доходів, надходжень, видатків, витрат, фінансування та дефіциту бюджету.

Методика рішення

Доходи = Податкові надходження + неподаткові надходження + Доходи від операцій з капіталом + Надходження коштів від інших бюджетів + Цільові фонди

Надходження = Доходи + повернення кредитів до бюджету + Внутрішні запозичення + Повернення бюджетних з депозитів + Надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів

Оскільки залишки коштів на початок і на кінець року не змінилися, витрати = надходження

Видатки = Витрати (надходження) – Надання кредитів з бюджету – Погашення внутрішніх зобов'язань – Погашення зовнішніх зобов'язань – Розміщення бюджетних коштів на депозитах – Придбання цінних паперів

Дефіцит = Доходи – Видатки + Повернення кредитів до бюджету – надання кредитів з бюджету

Зв'язок між показниками: дефіцит дорівнює за модулем величині фінансування; Надходження + залишок коштів на початок року = витрати + залишок коштів на кінець року.

Завдання 6.

З наведених джерел формування доходів бюджетів визначити джерела формування бюджетів об'єднаних територіальних громад та державного бюджету:

Податок на доходи фізичних осіб – 856 тис. грн.

акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів – 78 тис. грн;

акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) – 345 тис. грн.

податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності – 10 тис. грн.,

податок на прибуток підприємств державної форми власності – 356 тис. грн

податок на прибуток підприємств – 396 тис. грн.

податок на нерухоме майно – 453 тис. грн.

єдиний податок – 54 тис. грн.

збір за місця для паркування транспортних засобів – 10 тис. грн.

туристичний збір – 5 тис. грн

військовий збір – 13 тис. грн.

податок на додану вартість – 758 тис. грн.

ввізне мито – 454 тис. грн.

єдиний соціальний внесок – 148 тис. грн.

Розрахувати окремо суму надходжень до державного бюджету та бюджету об'єднаної територіальної громади. Пояснити з посиланням на статті.

Методика рішення

Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України

1. До доходів Державного бюджету України включаються доходи бюджету, за винятком тих, що згідно із [статтями 64, 64-1, 66, 69-1 та 71](#) цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами.

2. До доходів загального фонду Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених [пунктом 1 частини другої статті 67-1](#) БКУ) належать:

1) податок на доходи фізичних осіб (крім податку, визначеного [пунктом 1-1](#) цієї частини статті), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) у розмірі 25 відсотків на відповідній території України (крім території міст Києва та Севастополя) та у розмірі 60 відсотків - на території міста Києва;

1-¹) податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пасивних доходів у вигляді процентів на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок, процентів на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці, що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#);

1-²) військовий збір, що сплачується (перераховується) згідно з пунктом 16-¹ підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України;

1-3) збір з одноразового (спеціального) добровільного декларування, що сплачується (перераховується) згідно з [підрозділом 9-4](#) "Особливості застосування одноразового (спеціального) добровільного декларування активів фізичних осіб" розділу XX "Перехідні положення" Податкового кодексу України;

2) 90 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності, що зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі, та податку, визначеного [пунктом 18](#) частини першої статті 64, [пунктом 1](#) частини першої статті 64-1 та [пунктом 1-2](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

3) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування;

4) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення, а також рентної плати за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики);

5) 70 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати, визначеної пунктом 5-1 цієї частини статті);

5-¹) 95 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України, яка зараховується до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

б) податок на додану вартість;

7) акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного пунктом 1 частини третьої цієї статті та [пунктом 6](#) частини першої статті 66 БКУ);

8) акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції) (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 2](#) частини третьої цієї статті);

9) ввізне мито (крім ввізного мита, визначеного [пунктом 3](#) частини третьої цієї статті);

10) вивізне мито;

10-1) особливі види мита та сезонне мито;

12) рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України;

13) рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України;

16) рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України;

16-1) 45 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі);

17) частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до державного бюджету відповідно до закону, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність;

18) кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до [Закону України "Про Національний банк України"](#);

19) плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

20) кошти, отримані закордонними дипломатичними установами України як плата за розміщення належних їм бюджетних коштів на поточних рахунках іноземних банків;

21) платежі, пов'язані з перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, відповідно до укладеної 28 травня 1997 року [Угоди між Урядом України і Урядом Російської Федерації про взаємні розрахунки, пов'язані з поділом Чорноморського флоту та перебуванням Чорноморського флоту Російської Федерації на території України](#);

22) платежі, пов'язані з виконанням Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про участь Російської Федерації в розвитку соціально-економічної сфери м. Севастополя та інших населених пунктів, в яких дислокуються військові формування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України;

23) кошти від санкцій (штрафи, пеня тощо), що застосовуються відповідно до закону (крім штрафів, визначених [пунктами 6-3, 6-4, 6-9](#), і [13-5](#) частини третьої цієї статті, [пунктами 37-39](#) частини першої статті 64, [пунктом 13](#) частини першої статті 64-1 та [пунктами 26 і 27](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

24) плата за надання адміністративних послуг (крім плати, визначеної [пунктом 36](#) частини першої статті 64 та [пунктом 14](#) частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

24-¹) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень (крім адміністративного збору, визначеного [пунктом 36-1](#) частини першої статті 64 та [пунктом 9](#) частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

24-²) 85 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 85 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

24-⁴) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією (крім плати, визначеної [пунктом 36-3](#) частини першої статті 64 та [пунктом 11](#) частини першої статті 64-1 цього Кодексу);

25) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності (крім плати, визначеної [пунктом 5-1](#) частини третьої статті 29, [пунктами 21-24, 27, 28, 28-1, 43-1 і 43-2](#) частини першої статті 64, [пунктом 2](#) частини першої статті 64-1, [пунктами 18-21, 24, 25 і 25-1](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

25-¹) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (крім адміністративного збору, визначеного [пунктом 36-2](#) частини першої статті 64 цього Кодексу та [пунктом 10](#) частини першої статті 64-1);

25-2) плата за сертифікацію оператора системи передачі електричної енергії, оператора газотранспортної системи;

26) збори за підготовку до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір;

27) плата за видачу дозволів на право ввезення на територію України, вивезення з території України або транзиту через територію України наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів;

28) збір за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та кошти від продажу таких дозволів;

29) плата за видачу, переоформлення, продовження строку дії дозволів на користування ресурсами нумерації;

30) плата за державну реєстрацію джерел іонізуючого випромінювання (реєстраційний збір);

31) плата за оформлення посвідчення закордонного українця;

32) кошти, отримані за вчинення консульських дій на території України, а також кошти, отримані за вчинення консульських дій за межами України;

33) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

34) надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном (крім орендної плати, визначеної [пунктом 10 частини третьої](#) цієї статті та абзацом третім частини п'ятої статті 19 [Закону України "Про оренду державного та комунального майна"](#));

36) єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України;

37) портовий (адміністративний) збір;

38) плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них;

39) кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду, скарбів, які є пам'ятками історії та культури, майна, одержаного державою в порядку спадкування чи дарування;

40) кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення;

41) кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів та інших державних органів;

42) відрахування від суми коштів, витрачених на рекламу тютюнових виробів та/або алкогольних напоїв у межах України;

43) 20 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

44) плата за подання скарги щодо процедур закупівлі до органу оскарження;

45) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівель як забезпечення їх тендерної пропозиції (пропозиції конкурсних торгів), які не підлягають поверненню цим учасникам в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

46) кошти, отримані від учасника - переможця процедури закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання цього договору, які не підлягають поверненню учаснику-переможцю, в частині здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету;

47) кошти від реалізації продуктів утилізації твердого ракетного палива;

48) плата за надання державних гарантій та кредитів (позик), залучених державою, і плата за користування кредитами (позиками), залученими державою;

49) плата за користування кредитом з державного бюджету;

50) відсотки за користування пільговим довгостроковим державним кредитом, наданим молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла;

51) збори на обов'язкове державне пенсійне страхування, що відповідно до закону сплачуються при поданні ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів на клеймування державним пробірним клеймом до казенних підприємств пробірної контролю та під час набуття права власності на легкові автомобілі, з операцій придбання (купівлі-продажу) нерухомого майна, з користування та надання послуг мобільного зв'язку;

52) 90 відсотків концесійних платежів щодо об'єктів державної власності (крім концесійних платежів, визначених [пунктом 6-5](#) частини третьої цієї статті, та частини концесійного платежу, що за рішенням концесіодавця сплачується на користь балансоутримувача відповідно до умов концесійного договору));

52-1) одноразова фіксована плата, визначена концесійним договором, та кошти, що надійшли у результаті реалізації забезпечення конкурсної пропозиції відповідно до умов концесійного конкурсу (якщо вони не повертаються учаснику), щодо об'єктів державної власності;

53) кошти від реалізації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, отримані державною установою, уповноваженою на здійснення операцій з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням;

54) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок державного бюджету, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

55) 90 відсотків коштів від використання (реалізації) частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та/або коштів у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції (крім коштів від державної частини продукції, виробленої на ділянці надр у межах континентального шельфу і виключної (морської) економічної зони України, що зараховуються до загального фонду державного бюджету в повному обсязі);

56) 10 відсотків коштів від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності до розмежування земель державної та комунальної власності; кошти від продажу земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них, що перебувають у державній власності після розмежування земель державної та комунальної власності, 10 відсотків коштів від викупу земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, передбачених [пунктом 6-1](#) розділу X "Перехідні положення" Земельного кодексу України;

57) кошти, отримані від секретаріату ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншої міжнародної організації за участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;

57-1) надходження в рамках програм бюджетної підтримки Європейського Союзу;

57-2) гранти на бюджетну підтримку від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій;

58) кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів;

59) інші доходи, які у встановленому порядку зараховуються до загального фонду державного бюджету.

3. Джерелами формування спеціального фонду Державного бюджету України в частині доходів (з урахуванням особливостей, визначених [пунктом 1 частини другої статті 67-¹](#) цього Кодексу) є:

1) акцизний податок з вироблених в Україні пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 16-1](#) частини першої статті 64 та [пунктом 6](#) частини першої статті 66 цього Кодексу);

2) акцизний податок з ввезених на митну територію України пального і транспортних засобів (крім акцизного податку, визначеного [пунктом 16-1](#) частини першої статті 64 цього Кодексу);

3) ввізне мито на нафтопродукти і транспортні засоби та шини до них (крім ввізного мита на транспортні засоби, визначені у [пункті 3-1](#) цієї частини статті);

3-1) ввізне мито, яке сплачується при поміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами;

5) судовий збір та надходження від звернення застави у дохід держави;

5-1) плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей (крім плати, визначеної [пунктами 43-1 і 43-2](#) частини першої статті 64 цього Кодексу);

6) плата за проїзд автомобільними дорогами транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативні;

6-¹) 80 відсотків надходжень до Державного спеціалізованого фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях;

6-2) плата за проїзд платними автомобільними дорогами загального користування державного значення, крім випадків будівництва (нового будівництва, реконструкції, капітального ремонту) та подальшої експлуатації відповідної автомобільної дороги загального користування на умовах концесії, якщо це передбачено умовами концесійного договору;

6-3) 50 відсотків надходжень від адміністративно-господарських штрафів за порушення законодавства про автомобільний транспорт, передбачені [абзацами чотирнадцятим - сімнадцятим](#) частини першої статті 60 Закону України "Про автомобільний транспорт" (крім штрафів, визначених [пунктом 13-5](#) цієї частини статті);

7) 30 відсотків грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності;

7-¹) 15 відсотків плати за надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також 15 відсотків плати за одержання інформації з інших державних реєстрів, держателем яких є центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної правової політики та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сферах державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань;

8) кошти, отримані відповідно до статті 8 [Закону України "Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки"](#) (включаючи надходження заборгованості минулих років за цими коштами), та дохід від розміщення цих коштів у цінні папери відповідно до [статті 9](#) цього ж Закону України;

9) збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження;

10) власні надходження бюджетних установ (у тому числі наукових установ Національної академії наук України і галузевих академій наук), що утримуються за рахунок державного бюджету, у тому числі орендна плата за користування військовим майном, майном Національної академії наук України і галузевих академій наук, 50 відсотків орендної плати за користування іншим майном, що належить бюджетним установам, які утримуються за рахунок державного бюджету;

11) надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву;

12) надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву;

12-1) кошти від реалізації розвідувальними органами України надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, нерухомого військового майна;

13) надходження в рамках програм допомоги Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;

13-¹) 50 відсотків виконавчого збору, стягнутого органами державної виконавчої служби;

13-²) надходження до Фонду соціального захисту інвалідів;

13-³) 10 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення);

14) інші доходи, визначені законом про Державний бюджет України.

Стаття 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад

1. До доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад належать:

1) 60 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу),

що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на відповідній території (крім території міст Києва та Севастополя);

1-¹) 40 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на території міста Києва та зараховується до бюджету міста Києва; 100 відсотків податку на доходи фізичних осіб (крім податку на доходи фізичних осіб, визначеного [пунктом 1-¹](#) частини другої статті 29 цього Кодексу), що сплачується (перераховується) згідно з [Податковим кодексом України](#) на території міста Севастополя та зараховується до бюджету міста Севастополя;

2) 50 відсотків рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

3) 45 відсотків рентної плати за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору;

4) 25 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

4-²) 3 відсотки рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату (крім рентної плати за користування надрами в межах континентального шельфу та/або виключної (морської) економічної зони України), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

4-3) 5 відсотків рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім рентної плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу, газового конденсату та бурштину), що зараховується за місцезнаходженням (місцем видобутку) відповідних природних ресурсів;

5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

15) державне мито, що зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем вчинення дій та видачі документів;

16) акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів (з урахуванням положень [частини третьої](#) цієї статті);

16-1) 13,44 відсотка акцизного податку з виробленого в Україні та з ввезеного на митну територію України пального (з урахуванням положень частини четвертої цієї статті);

17) 10 відсотків податку на прибуток підприємств (крім податку на прибуток підприємств державної власності та податку, визначеного пунктом 18 цієї частини статті, [пунктом 1-²](#) частини першої статті 66 та [пунктом 2](#) частини першої статті 69 цього Кодексу), який зараховується до бюджету міста Києва;

18) податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності.

Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є сільські, селищні, міські ради, зараховується до відповідних бюджетів;

19) місцеві податки та збори, що сплачуються (перераховуються) згідно з [Податковим кодексом України](#);

21) плата за ліцензії на певні види господарської діяльності та сертифікати, що видаються виконавчими органами відповідних місцевих рад, яка зараховується до відповідних бюджетів місцевого самоврядування

22) плата за ліцензії та сертифікати, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

23) плата за ліцензії на виробництво спирту етилового, коньячного і плодового та зернового дистиляту, спирту етилового ректифікованого виноградного, спирту етилового ректифікованого плодового, дистиляту виноградного спиртового, спирту-сирцю плодового, біоетанолу, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

24) плата за ліцензії на право оптової торгівлі спиртом етиловим, спиртом етиловим ректифікованим виноградним, спиртом етиловим ректифікованим плодовим, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

25) плата за ліцензії на право експорту, імпорту алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

26) плата за державну реєстрацію (крім адміністративного збору за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя;

27) плата за ліцензії на право оптової торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

28) плата за ліцензії на право роздрібною торгівлі алкогольними напоями та тютюновими виробами, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя ліцензіатами за місцем здійснення діяльності;

29) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності, засновником яких є районні, міські ради, об'єднані територіальні громади;

30) рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення; рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентна плата за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення; рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів у частині деревини, заготовленої в порядку рубок

головного користування). Такі платежі зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням (місцем розташування) відповідних природних ресурсів, а щодо водних об'єктів - за місцем податкової реєстрації платника рентної плати;

31) плата за розміщення тимчасово вільних коштів відповідних місцевих бюджетів (крім коштів, отриманих вищими та професійно-технічними навчальними закладами від розміщення на депозитах тимчасово вільних бюджетних коштів, отриманих за надання платних послуг, якщо таким закладам законом надано відповідне право);

32) орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди районними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, місцевими радами, яка зараховується відповідно до районних бюджетів, бюджетів місцевого самоврядування;

33) кошти від реалізації безхазяйного майна (у тому числі такого, від якого відмовився власник або отримувач), знахідок, спадкового майна (у разі відсутності спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття), майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі;

35) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами;

36) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг;

36-¹) адміністративний збір за державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

36-²) адміністративний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

36-³) плата за скорочення термінів надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, а також плата за надання інших платних послуг, пов'язаних з такою державною реєстрацією, що здійснюється виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, який зараховується до бюджетів місцевого самоврядування за місцем надання послуг;

37) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування;

37-1) адміністративні штрафи та штрафні санкції за порушення законодавства у сфері виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального, що зараховуються за місцем вчинення порушення;

37-2) 10 відсотків надходжень від адміністративних штрафів за адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, що зараховуються за місцем фіксації правопорушення за допомогою відповідних технічних засобів - приладів контролю;

38) адміністративні штрафи, що накладаються місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами місцевих рад або утвореними ними в установленому порядку адміністративними комісіями;

38-1) адміністративні штрафи, що накладаються органами електротранспорту (тролейбус, трамвай), уповноваженими законом розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням правил користування електротранспортом;

39) штрафні санкції внаслідок невиконання укладених розпорядником бюджетних коштів договорів з суб'єктами господарювання на придбання товарів, робіт і послуг за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

40) кошти, отримані від надання учасниками процедури закупівлі/спрощеної закупівлі як забезпечення їх тендерної пропозиції/пропозиції учасника спрощеної закупівлі, які не підлягають поверненню таким учасникам, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

41) кошти, отримані від переможця процедури закупівлі/спрощеної закупівлі під час укладення договору про закупівлю як забезпечення виконання такого договору, які не підлягають поверненню учаснику, у частині здійснення закупівель за рахунок коштів відповідних бюджетів місцевого самоврядування;

42) 80 відсотків коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів місцевого самоврядування, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і 50 відсотків коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло;

43-1) частина розміру плати за видачу ліцензії на провадження господарської діяльності з випуску та проведення лотерей, яку встановлює Кабінет Міністрів України, яка сплачується ліцензіатами до бюджетів місцевого самоврядування за місцем розташування відповідного пункту розповсюдження державної лотереї;

43-2) 50 відсотків плати за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у гральних закладах казино і за ліцензії на провадження діяльності з організації та проведення азартних ігор у залах гральних автоматів, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування за місцезнаходженням відповідного закладу;

44) інші доходи, що підлягають зарахуванню до бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів відповідно до законодавства.

2. Податок на доходи фізичних осіб, який сплачується (перераховується):

податковим агентом - юридичною особою (її філією, відділенням, іншим відокремленим підрозділом) чи представництвом нерезидента - юридичної особи, зараховується до відповідного бюджету за їх місцезнаходженням (розташуванням) в обсягах податку, нарахованого на доходи, що виплачуються фізичній особі;

податковим агентом - фізичною особою, зараховується до відповідного бюджету за місцем реєстрації такої фізичної особи у органах доходів і зборів;

фізичною особою, яка отримує доходи від особи, яка не є податковим агентом, зараховується до відповідного бюджету за податковою адресою такої фізичної особи.

ДИСЦИПЛІНА «ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ»

Перебуваючи частиною загальної системи фінансових відносин, фінанси підприємств відображають процес утворення, розподілу та використання фінансових ресурсів на суб'єктах господарювання різних форм власності та різних організаційно-правових форм. Предметом дисципліни є грошові відносини, що виникають в процесі господарської діяльності підприємств та пов'язані з формуванням власних та залученням позичених ресурсів, їх використанням на фінансування витрат та інвестицій підприємства.

Вивчення теоретичного матеріалу та практичних завдань з дисципліни дозволить майбутнім фахівцям підготуватися до фінансового обґрунтування управлінських рішень в реальних умовах господарської практики.

Мета – сформувати систему базових знань з теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, формування фінансових ресурсів, фінансового планування, організації фінансів підприємств.

Предмет – система фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі поточної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

Завдання – вивчення сутності й функцій фінансів підприємств, фінансових ресурсів та джерел їх формування; організації фінансів підприємств; набуття навиків фінансових розрахунків; оволодіння методами фінансового планування, оцінювання фінансового стану, санації підприємств.

У результаті вивчення дисциплін студент повинен:

знати:

- сутність фінансів підприємств та особливості їх організації у різних суб'єктів господарювання,
- сутність грошових коштів, канали їх надходження, порядок зберігання, витрачання та організацію розрахунків різноманітними їх формами,
- сутність фінансових результатів їх види, порядок розрахунку та розподілу,
- сутність податків їх класифікацію, джерела сплати, порядок розрахунку та сплати в бюджет,
- сутність оборотних активів, порядок та джерела їх формування, порядок їх нормування,
- питання сутності складу та амортизації основних фондів, сутності капітальних вкладень, їх види, порядок здійснення та фінансування,
- сутність кредиту, його форми, види та організація банківського кредитування підприємства,
- сутність фінансового стану підприємства, його показники та методика розрахунку,
- зміст та порядок складання фінансового плану підприємства.

вміти:

- відкривати рахунки підприємства і оформляти різні платіжні документи,
- визначати суму виручки, собівартість продукції та розраховувати валовий, чистий прибуток, норму прибутку

- розраховувати податкові зобов'язання підприємств
 - розраховувати нормативи оборотних засобів та обґрунтовувати їх джерела
 - проводити комплексну оцінку фінансового стану підприємства та розраховувати прогностичні показники можливого банкрутства
 - обґрунтувати джерела фінансових ресурсів, форми і заходи оздоровлення фінансового стану підприємства.
- бути ознайомленим:* із законодавчою нормативною базою України з питань, що вивчаються дисципліною.

Теоретична частина

Категорії, що виносяться на КЕ:

1. Фінанси підприємств;
2. Акредитив;
3. Амортизація;
4. Виручка;
5. Грошові кошти;
6. Кредит;
7. Ліквідність;
8. Оборотні кошти;
9. Оперативний лізинг;
10. Нерозподілений прибуток;
11. Основні засоби;
12. Платоспроможність підприємства;
13. Платіжна вимога-доручення.
14. Рентабельність.
15. Фінансовий стан підприємства.

Питання, що виносяться на КЕ:

1. Організація фінансових ресурсів підприємств.
2. Зміст за завдання фінансової роботи на суб'єктах господарювання.
3. Організація грошових розрахунків підприємств.
4. Форми безготівкових розрахунків і платіжні документи.
5. Характеристика та склад грошових надходжень підприємств.
6. Формування і розподіл прибутку підприємства.
7. Сутність і основи організації оборотних коштів підприємств.
8. Джерела формування оборотних коштів та їх порівняльна характеристика.
9. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
10. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.
11. Сутність фінансового стану підприємства та методи його оцінки.
12. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
13. Організація банківського кредитування підприємств.

14. Фінансова санація підприємства: економічний зміст та порядок проведення.

15. Організація фінансового планування на підприємствах.

Завдання 1.

Визначити склад та розрахувати структуру фінансових ресурсів підприємства та заповнити таблицю 1. Розкрити особливості залучення та навести деталізований склад кожного з видів фінансових ресурсів.

Окрема умова: фінансова звітність додається.

Таблиця 1

Склад та обсяг фінансових ресурсів підприємства

Види фінансових ресурсів	Сума фінансових ресурсів				Відхилення	
	р.		р.		+, - тис. грн.	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
Власні						
Позикові						
Залучені						
Всього		100		100		

Методичні вказівки

Фінансові ресурси підприємств – це сукупність власного, позикового та залученого грошового капіталу, який використовується для формування активів підприємства та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання відповідного доходу, прибутку.

На основі фінансової звітності підприємства (Форма 1 – «Баланс») знайти відповідні джерела утворення капіталу, а також заповнити звітну таблицю. Розрахувати структуру окремих джерел фінансових ресурсів, з урахуванням факту, що валюта балансу становить 100% наявних у фінансовій системі підприємства коштів.

Після розрахунків структури та відхилень навести висновки, а також дати розгорнутий аналіз наявних фінансових ресурсів на підприємстві та їх значення.

Завдання 2.

На основі наведених даних розрахувати виручку від реалізації продукції сільськогосподарського підприємства. Розрахунок привести у табл. 1 та 2.

Таблиця 1

Виробництво продукції та її реалізація

Види продукції	Обсяг виробництва	Рівень товарності,	Ціна 1 ц., грн. (з ПДВ)	Собівартість 1 ц., грн..	Обсяг реалізації, ц
----------------	-------------------	--------------------	-------------------------	--------------------------	---------------------

		%			
Пшениця	4000	85	1900	1300	
Ячмінь	2000	70	1800	1400	
Жито	430	100	1740	1200	
Кукурудза	1020	90	2100	1200	
М'ясо свиней	130	100	1600	1450	
Молоко	13020	85	1150	800	

Таблиця 2

Розрахунок фінансових результатів від операційної діяльності

Види продукції	Виручка, тис. грн.	ПДВ, тис. грн.	Чистий дохід, тис. грн.	Собівартість реал. прод., тис. грн.	Валовий прибуток, тис. грн.	Рентабельність, %
Пшениця						
Ячмінь						
Жито						
Кукурудза						
Разом по росл-ву						
М'ясо свиней						
Молоко						
Разом по тваринництву						
Разом по госп-ву						

Методичні вказівки

Основним джерелом покриття витрат сільськогосподарського підприємства є виручка від реалізації продукції, розмір якої визначається по галузям сільськогосподарського підприємства, видам продукції та каналам реалізації.

Розмір виручки від реалізації залежить від:

- 1) кількості, асортименту та якості продукції, що підлягає реалізації;
- 2) рівня реалізаційних цін.

Планову виручку від реалізації продукції визначають методом прямого рахунку, множенням кількості реалізованих виробів на їхню реалізаційну ціну і додаванням отриманих сум за всією номенклатурою виробів.

Виручку від реалізації кожного виду продукції визначають за формулою:

$$B = P * C, \quad (1)$$

де: В – виручка, Р – кількість реалізованих виробів, Ц – ціна реалізації кожного виду продукції.

Обсяг реалізації можна розрахувати, виходячи з товарного випуску виробів у плановому періоді, додаючи залишки виробів на початок планового періоду і віднімаючи такі на кінець планового періоду.

Реалізаційні ціни в плановому періоді визначають на основі цін базового періоду, які коригують на передбачені зміни в плановому періоді, у тому числі з урахуванням попиту та пропозиції.

Завдання 3.

1. Скласти баланс та зробіть висновки з позиції фінансового аналізу щодо наслідків реструктуризації для підприємства А, якщо протягом досліджуваного періоду відбулись наступні зміни:

- залучено довгостроковий кредит, що було направлено на оновлення основних фондів в розмірі 350 тис. грн.;
- стягнуто дебіторську заборгованість в сумі 30 тис. грн.;
- на поповнення ліквідності підприємства залучено короткостроковий кредит в розмірі 70 тис. грн.
- зборами засновників було вирішено провести до капіталізацію підприємства на суму 150 тис. грн. готівковими коштами.

Показники балансу після змін навести в табл. 1.

Таблиця 1

Баланс підприємства А

Актив, тис. грн.	До змін	Після змін	Пасив, тис. грн.	До змін	Після змін
Основні засоби	1580		Зареєстрований капітал	1480	
Запаси і втрати	170		Додатковий капітал	70	
Дебіторська заборгованість	115		Резервні фонди	45	
Грошові кошти	20		Довгострокові зобов'язання		
			Поточні зобов'язання	290	
Баланс	1885		Баланс	1885	

Завдання 4.

На основі наведених нижче показників розрахувати кінцевий результат діяльності підприємства і заповнити Звіт про фінансові результати підприємства (форму 2).

Підприємство отримало грошові надходження, тис. грн.

1	Чистий дохід	600
2	Продаж матеріальних оборотних цінностей	12,5
3	Продаж основних засобів	10,2
4	Доходи від оренди майна	9,7
5	Списання кредиторської заборгованості	2,5
6	Одержання штрафів	1,1
7	Отримання неустойки	2,3
8	Інші фінансові доходи	3,2
9	Дохід, отриманий від спільної діяльності	11,4
10	Дохід від дочірніх підприємств	3,9
11	Безоплатно отримані оборотні активи	2,4

Підприємство понесло ряд витрат, тис. грн.

1	Собівартість реалізованої продукції	350
2	Витрати, пов'язані з управлінням	8,7
3	Витрати на рекламу	3,2
4	Представницькі витрати	4,1
5	Вартість реалізованих оборотних матеріальних цінностей	7,2
6	Вартість реалізованих основних засобів	6,4
7	Сплачені штрафи	0,6
8	Витрати на діяльність дочірніх підприємств	6,2

Окрема умова: бланк Звіту про фінансові результати додається

Методичні вказівки

Після визначення основних показників основної операційної діяльності необхідно перейти до заповнення рядків звіту про фінансові результати, враховуючи сформовані результати від інших можливих видів діяльності. Для заповнення форми слід ознайомитися з нормами Національного П(С)БО №1 «Загальні вимоги о річної фінансової звітності» (Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73) та Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності (Наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2013 року № 433 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності»).

Задача 5.

За даними фінансової звітності провести оцінку ділової активності підприємства. Розкрити економічне значення кожного з показників. Розрахунки занести у таблицю. Зробити висновки.

Таблиця 1

Показники ділової активності підприємства

Показник	Розрахунок	Базовий рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від базового	
				+/-	%
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{ф. 2 ряд. 2000/ф. 1 (ряд. 1300 (гр. 3) + \text{ряд. 1300 (гр. 4)})}{2}}$				
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{ф. 2 ряд. 2000/ф. 1 ((\text{ряд. 1615 : ряд. 1630})\text{гр. 3 + (\text{ряд. 1615 : ряд. 1630}) гр. 4)}}{2}}$				
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{ф. 2 ряд. 2000/ф. 1 ((\text{ряд. 1125 : ряд. 1155})\text{ гр. 3 + (\text{ряд. 1125 : ряд. 1155}) гр. 4)}}{2}}$				
Строк погашення	Тривалість періоду /				

дебіторської заборгованості (днів)	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості				
Строк погашення кредиторської заборгованості (днів)	Тривалість періоду / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості				
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Ф. 2 ряд. 2050/ф. 1 ((ряд. 1100 : ряд. 1110) гр.. 3 + (ряд. 1100 : ряд. 1110) гр.. 4)/2				
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	Ф. 2 ряд. 2000/ф. 1 (ряд. 1011 (гр.. 3) + ряд. 1011 (гр.. 4))/2				
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Ф. 2 ряд. 2000/ ф. 1 (ряд. 1495 (гр.. 3) + ряд. 1495 (гр.. 4))/2				

Для розрахунку коефіцієнта оборотності, крім бухгалтерського балансу, потрібні дані форми 2 «Звіт про фінансові результати».

Коефіцієнт оборотності активів KO_A (**коефіцієнт трансформації активів**). За допомогою цього коефіцієнта визначається ефективність використання фірмою всіх наявних ресурсів:

$$KO_A = \frac{B}{\Delta A}, \quad (1)$$

де B – чиста виручка від реалізації продукції;
 A – середньорічні активи.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, KO_{OK} характеризує кількість обертів оборотних коштів за період. Визначається відношенням виручки від реалізації продукції на середні за період залишки оборотних коштів:

$$KO_{OK} = \frac{B}{\Delta OK}, \quad (2)$$

Єдиних для всіх галузей рекомендованих значень коефіцієнта оборотності оборотних коштів не існує. У всякому разі, з визначення поняття «оборотні кошти» коефіцієнт оборотності оборотних коштів повинен бути більше одного оберту на рік. У торгівлі й легкій промисловості коефіцієнт оборотності оборотних коштів більший, у важкій промисловості – менший.

Після визначення коефіцієнтів оборотності їх необхідно порівняти з показниками попередніх років, середніми галузевими значеннями, показниками кращих конкурентів.

Щоб визначити, на якій стадії кругообігу оборотних коштів відбувається уповільнення їх обороту, знаходять коефіцієнти оборотності окремих елементів оборотних коштів.

Коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів, $KO_{TMЗ}$ відображає швидкість реалізації товарних запасів і визначається як частка від

ділення операційної собівартості реалізованої продукції на середні за період залишки запасів:

$$KO_{TMЗ} = \frac{\text{Собівартість_реал_прод}}{\Delta TMЗ}, \quad (3)$$

де $\Delta TMЗ$ – середні за період залишки товарно-матеріальних запасів.

Високий показник оборотності запасів показує чудове мистецтво збуту, гарну ліквідність. Низький показник означає недостатню ліквідність, наявність наднормативних запасів. Іноді причиною високих запасів є сезонність продажів, політика притримування запасів. Звичайно у стабільно працюючих фірм цей показник досягає до шести оборотів за рік і більше.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, $KO_{деб_заб}$ визначається як частка від ділення чистої виручки від реалізації продукції на середню за аналізований період чисту дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги:

$$KO_{деб_заб} = \frac{B}{\Delta Деб_Заб} \quad (4)$$

де $Деб_Заб$ – дебіторська заборгованість з векселями одержаними включно.

За цим коефіцієнтом судять, скільки разів у середньому за аналізований період дебіторська заборгованість перетворюється в грошові кошти.

Цей коефіцієнт порівнюють із середніми галузевими значеннями й аналогічними показниками за 3-5 попередніх періодів. Крім того, цей показник корисно порівнювати з періодом обороту кредиторської заборгованості. Це дозволяє зіставити умови комерційного кредиту, яким підприємство користується у своїх постачальників, з умовами надання товарного кредиту для його клієнтів. Незважаючи на те, що для аналізу цього показника немає іншої бази, крім показників попередніх років і середніх галузевих значень, дуже важливо простежити тенденції зміни цього показника у взаємозв'язку з формами розрахунків і політикою надання кредитів.

При аналізі дебіторської заборгованості частіше використовується показник періоду обороту дебіторської заборгованості, тобто кількості днів для її погашення:

$$T_{Деб_Заб} = \frac{360_днів / рік}{KO_{деб_заб} _ об / рік} \quad (5)$$

Це значить, що гроші від клієнтів за продану продукцію надходять у середньому через 75,81 днів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості. Для його розрахунку необхідно розділити виробничу собівартість реалізованої продукції на середньорічну вартість кредиторської заборгованості:

$$KO_{\text{Кред_заб}} = \frac{\text{Собівартість_реал_прод}}{\Delta\text{Кред_заб}} \quad (6)$$

$$T_{\text{кред_заб}} = \frac{360}{KO_{\text{кред_заб}}}$$

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує, через скільки днів у середньому підприємство погашає свою заборгованість перед постачальниками.

У нашому випадку період обороту дебіторської заборгованості в 1,4 рази (75,8/54,3) перевищує період обороту кредиторської заборгованості. Оборотність дебіторської заборгованості досить низька. Це означає, що підприємство або надає більш тривалий товарний кредит, або не вимагає від споживачів неухильного виконання контрактних умов.

ДИСЦИПЛІНА «ПОДАТКОВА СИСТЕМА»

Дисципліна «Податкова система» передбачає вивчення сукупності відносин, пов'язаних з примусовим відчуженням і перерозподілом частини вартості національного продукту з метою формування загальнодержавного фонду грошових ресурсів. Студент повинен засвоїти сутність податкової системи, існуючі підходи до адміністрування податків і зборів. Велика увага приділяється вивченню практичних засад функціонування податкової системи в Україні – формування навичок розрахунків встановлених в Україні податків, зборів, обов'язкових платежів. Детально розглядається порядок складання податкової звітності з використанням спеціалізованого програмного забезпечення.

Теоретична частина

Категорії, що виносяться на КЕ:

1. Податки
2. Податкова система
3. Об'єкт оподаткування
4. База оподаткування
5. Податкові пільги
6. Податковий період
7. Податкове адміністрування
8. Податкове зобов'язання
9. Податковий борг
10. Податковий кредит
11. Бюджетне відшкодування
12. Податкова знижка
13. Податковий агент
14. Податкова декларація
15. Податкове навантаження

Питання, що виносяться на КЕ:

1. Сутність та функції податків
2. Класифікація податків
3. Структура та функції Державної фіскальної служби України
4. Відповідальність за порушення податкового законодавства
5. Порядок обчислення податку на додану вартість
6. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств
7. Особливості нарахування акцизного податку на різні види підакцизних товарів
8. Особливості застосування різних видів мита
9. Порядок обчислення та сплати податку на прибуток підприємства
10. Оподаткування, пов'язане з нарахуванням заробітної плати
11. Податкові соціальні пільги з податку на доходи фізичних осіб
12. Майнове та ресурсне оподаткування в Україні

13. Місцеві податки і збори: особливості встановлення та нарахування
14. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності
15. Сутність та особливості нарахування єдиного соціального внеску

Практичні навички:

- нарахування податків, зборів, обов'язкових платежів;
- обґрунтованого обрання альтернативних систем оподаткування, застосування податкових пільг, спецрежимів;
- формування податкової звітності, в тому числі з використанням відповідних комп'ютерних програм;

Практична частина

Завдання 1.

Розрахувати суму податку на прибуток підприємства за 2022 рік та заповнити декларацію за наступних умов:

1. дохід від реалізації продукції – 900 000 грн. (з ПДВ)
2. отримано дохід від передачі майна в оренду – 10 000 грн.
3. інші доходи – 30 000 грн.
4. витрати на сировину – 210 000 грн. (з ПДВ)
5. вартість виробничих будівель (термін використання – 20 років, амортизація нараховується прямолінійним методом) – 500 000 грн.
6. вартість машин та обладнання (термін використання – 5 років, амортизація нараховується прямолінійним методом) – 100 000 грн.
7. нарахована заробітна плата виробничим працівникам – 290 000 грн.
8. витрати на службові відрядження – 5 000 грн.
9. витрати на зв'язок – 2 000 грн.
10. витрати на рекламу та маркетинг – 10 000 грн.
11. витрати на транспортування продукції – 12 000 грн.
12. інші витрати – 15 000 грн.

Методика рішення

1. Визначаємо чистий дохід підприємства (вилучаємо ПДВ):
2. Визначаємо Собівартість реалізованої продукції
 - 2.1. Визначаємо витрати на сировину без ПДВ
 - 2.2. Визначаємо амортизацію виробничих будівель
 - 2.3. Визначаємо амортизацію машин та обладнання
 - 2.4. Визначаємо Собівартість реалізованої продукції (включає в себе витрати на сировину, амортизацію, зарплату, ЄСВ – 22%)
3. Визначаємо валовий прибуток (ЧД – СВ)
4. Визначаємо фінансовий результат від операційної діяльності (додаємо інші операційні доходи, віднімаємо адміністративні витрати та витрати на збут)
5. Визначаємо фінансовий результат до оподаткування (додаємо інші доходи, віднімаємо інші витрати)

6. Визначаємо об'єкт оподаткування для нарахування податку на прибуток – без коригування фінансового результату до оподаткування на суму різниць
7. Визначаємо суму податку на прибуток (18 %)
8. Визначаємо дохід від будь-якої діяльності.

Завдання 2.

Визначити належну до сплати суму ПДВ за грудень 2022 року та заповнити декларацію (з додатками) при таких умовах:

1. Оприбутковано матеріали від ТОВ «Альфа» (ПНН 1212121212) на суму 24000 грн (з ПДВ);
2. Оприбутковано напівфабрикати від ТОВ «Бета» (ПНН 2323232323) на суму 27000 грн (з ПДВ);
3. На розрахунковий рахунок надійшло авансованих платежів за продукцію від ТОВ «Гамма» (ПНН 3434343434) на суму 60000 грн (з ПДВ);
4. Відвантажено продукцію ТОВ «Дельта» (ПНН 4545454545) на суму 33000 грн (з ПДВ);
5. Реалізовано на експорт продукції власного виробництва на суму 70 000 грн;
6. Передано у комунальну власність майно загальною вартістю 50000 грн;

Методика рішення

Сума податку на додану вартість визначається за формулою:

$$\text{ПДВ} = \text{Податкове зобов'язання} - \text{Податковий кредит}$$

1. Розраховуємо суму ПДВ в вартості матеріалів
Розраховуємо вартість матеріалів без ПДВ
2. Розраховуємо суму ПДВ в вартості напівфабрикатів
Розраховуємо вартість напівфабрикатів без ПДВ
3. Розраховуємо суму ПДВ в авансових платежах
Розраховуємо вартість продукції, за яку були внесені авансові платежі, без ПДВ
4. Розраховуємо суму ПДВ в вартості відвантаженої продукції
Розраховуємо вартість відвантаженої продукції без ПДВ
5. Реалізація на експорт (70 000 грн.) оподатковується за нульовою ставкою.
6. Передача майна у комунальну власність (50 000 грн.) звільняється від оподаткування (ст 197.1.16).
7. Послуги з пасажирських перевезень (25 000 грн.) звільняються від оподаткування ПДВ (ст 197.1.8).
8. Розраховуємо загальну суму податкового зобов'язання
9. Розраховуємо загальну суму податкового кредиту
10. Розраховуємо суму ПДВ, яку необхідно сплатити до бюджету

Завдання 3.

Зробити розрахунок ПДФО, ЄСВ, військового збору за листопад 2022 року для працівників підприємства, заповнити звітність.

На підприємстві працювали наступні особи:

1. Директор, ідентифікаційний код – 2085445651, місячний оклад – 20000 грн
2. Бухгалтер, ідентифікаційний код – 3084564560, місячний оклад – 9000 грн, утримує 3 дітей до 18 років.
3. Менеджер, ідентифікаційний код – 2659485964, місячний оклад – 3000 грн, є інвалідом II групи.
4. Касир, ідентифікаційний код – 3165487845, місячний оклад – 6000 грн.

Методика рішення

При нарахуванні податку на доходи фізичних осіб будемо керуватися Податковим Кодексом України.

$$\text{ОД} = \text{ЗП} - \text{ПСП}$$

Директор

1. Визначимо оподатковуваний дохід

Граничний розмір заробітної плати, який дає право на податкову соціальну пільгу дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4, округленому до 10 грн. (прожитковий мінімум на працездатну особу на 01.01.2022 року – 2481 грн.)

$$2481 * 1,4 = 3473 \text{ грн}$$

Заробітна плата директора вища, ніж 3473 грн, тому він не має права на ПСП

2. Розраховуємо ПДФО 18%

$$20\,000 * 0,18 = 3600 \text{ грн.}$$

Крім цього нараховується військовий збір (1,5 %)

$$20\,000 * 0,015 = 300 \text{ грн.}$$

ЄСВ (за ставкою 22 %)

$$20\,000 * 0,22 = 4400 \text{ грн.}$$

Бухгалтер

1. Визначимо суму ПСП

Граничний розмір заробітної плати, який дає право на податкову соціальну пільгу дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4, округленому до 10 грн. (прожитковий мінімум на працездатну особу на 01.01.2022 року – 2481 грн.)

$$2481 * 1,4 = 3473 \text{ грн}$$

Якщо у особи 2 дітей, то для неї граничний рівень складатиме

$$3473 * 2 = 6946 \text{ грн.}$$

Заробітна плата бухгалтера більше, ніж 6946 грн., тому він не має право на ПСП

2. ПДФО (ставка 18 %)
3. військовий збір та ЄСВ

Менеджер

1. Визначимо суму ПСП

Граничний розмір заробітної плати, який дає право на податкову соціальну пільгу дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4, округленому до 10 грн. (прожитковий мінімум на працездатну особу на 01.01.2022 року – 2481 грн.)

$$2481 * 1,4 = 3473 \text{ грн}$$

Заробітна плата менеджера менше, ніж 3473 грн., тому він має право на ПСП

Розмір ПСП для інваліда складає 150 % звичайної ПСП.

Звичайна ПСП в 2022 році дорівнює 50 % прожиткового мінімуму

Підвищена ПСП (150 %)

2. Розрахуємо оподатковуваний дохід

3. ПДФО 18 %

Крім цього нараховується військовий збір

Зарплата працівника за місяць менша, ніж мінімальна (6500 грн.), тому ЄСВ розраховується від мінімальної заробітної плати. Для інвалідів застосовується ставка 8,41 %

Касир

1. Визначимо суму ПСП

Граничний розмір заробітної плати, який дає право на податкову соціальну пільгу дорівнює прожитковому мінімуму, помноженому на 1,4, округленому до 10 грн. (прожитковий мінімум на працездатну особу на 01.01.2022 року – 2481 грн.)

$$2481 * 1,4 = 3473 \text{ грн}$$

Заробітна плата касира більше, ніж 3473 грн., тому він не має право на ПСП

2. ПДФО 18 %

3. Крім цього нараховується військовий збір та ЄСВ

Завдання 4.

Сільськогосподарське підприємство, яке є платником єдиного податку (4 група), у своєму користуванні має такі види сільськогосподарських угідь:

- 1) площа ріллі 1950 га
- 2) площа сіножатей 65 га
- 3) площа пасовищ 45 га
- 4) площа багаторічних насаджень – 100 га

Грошова оцінка 1 га відповідних видів сільськогосподарських угідь з врахуванням індексації становить: 1) ріллі – 27000 грн; 2) сіножатей – 5000 грн; 3) пасовищ – 4000 грн; 4) багаторічних насаджень – 19000 грн

За попередній рік підприємство мало:

- Дохід від рослинництва – 6498,5 тис. грн
- Дохід від тваринництва – 125,1 тис. грн
- Дохід від продукції переробки продукції рослинництва – 154,4 тис. грн
- Загальна сума валового доходу – 7542,2 тис. грн
- Фінансова підтримка з бюджету – 432,4 тис. грн
- Реалізація основних засобів – 16,2 тис. грн

Розрахувати суму єдиного податку, яку необхідно сплатити за 2022 рік, заповнити декларацію та розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва.

Методика рішення

Розрахунок єдиного податку

Сума єдиного податку розраховується окремо по кожному виду угідь множенням площі на нормативну грошову оцінку 1 га з врахування індексації та на ставку податку.

Ставка для ріллі, сіножатей та пасовищ – 0,95 %, для багаторічних насаджень – 0,57 %.

Отримана річна сума єдиного податку розподіляється по кварталах:

I квартал – 10 % від річної суми, II – 10 %, III – 50 %, IV – 30 %.

Отримані значення відображаються в декларації.

Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва

Розраховуємо дохід від сільськогосподарського товаровиробництва: додаємо дохід від рослинництва, тваринництва, переробки.

Розраховуємо скоригований валовий дохід підприємства: від загальної суми валового доходу віднімаємо фінансову підтримку з бюджету та реалізацію основних засобів.

Визначаємо частку сільськогосподарського товаровиробництва діленням доходу від сільськогосподарського товаровиробництва на скоригований валовий дохід підприємства, множимо на 100 %.

Заповнюємо Розрахунок частки сільськогосподарського товаровиробництва.

Завдання 5.

Підприємство імпортувало алкогольні напої:

- горілка – 2000 пляшок, місткість 1 пляшки – 0,5 л, вміст спирту 40 %, ставка акцизного податку: 126,96 грн за 1 л 100% спирту, ставка мита – 3,5 євро за 1 л 100% спирту, ціна 1 пляшки – 5 євро.

- вино натуральне – 1000 пляшок, місткість 1 пляшки – 0,7 л, ставка акцизного податку: 0,01 грн. за 1 л, ставка мита 0,3 євро за 1 л, ціна 1 пляшки – 10 євро.

- шампанське – 700 пляшок, місткість 1 пляшки – 0,7 л, ставка акцизного податку: 11,65 грн за 1 л, ставка мита – 1,5 євро за 1 л, ціна 1 пляшки – 7 євро.

Курс євро – 31 грн за євро.

Визначити суму податків і зборів, які будуть нараховані (ПДВ, акцизний податок, мито).

Методика рішення

Для нарахування акцизного податку на горілку необхідно визначити базу оподаткування – об'єм 100 % спирту – множенням кількості пляшок на місткість 1 пляшки і на вміст спирту (40 %).

До отриманого об'єму 100 % спирту застосовуємо ставку акцизного податку.

Розрахунок мита здійснюється аналогічно з врахуванням курсу євро.

При визначенні суми акцизного податку та мита з вина та шампанського, на відміну від горілки базою оподаткування є об'єм самого напою, а не 100 % спирту.

Базою для нарахування ПДВ є вартість продукції, до якої необхідно додати розрахований акцизний податок, мито.

Ставка ПДВ – 20 %.

ДИСЦИПЛІНА «СТРАХУВАННЯ»

Вивчення дисципліни «Страховання» передбачає отримання здобувачами теоретичних знань, що розкривають економічну необхідність і сутність страхування, види страхової діяльності, особливості страхового маркетингу, фінансові основи страхування, проблеми розвитку страхування в Україні в ринкових умовах.

Теоретична частина

Категорії, що виносяться на КЕ:

1. Страхування
2. Страховий захист
3. Франшиза
4. Страхове відшкодування
5. Страховий випадок
6. Страховий ринок
7. Страхувальник
8. Страховик
9. Страхові брокери
10. Страховий агент
11. Андеррайтинг
12. Перестрахування
13. Збитковість страхової суми
14. Вільні резерви
15. Власне утримання

Питання, що виносяться на КЕ:

1. Економічна сутність, функції та принципи страхування.
2. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі та види.
3. Форми проведення страхування. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування.
4. Класифікація та характеристика ризиків у страхуванні.
5. Поняття страхового ринку та його структура. Страхові посередники, їх роль на страховому ринку.
6. Необхідність, мета та значення державного регулювання страхової діяльності.
7. Економічний зміст та класифікація особистого страхування.
8. Економічний зміст, об'єкти та види майнового страхування.
9. Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності.
10. Підприємницькі ризики та необхідність їх страхування.
11. Склад, структура та методика побудови страхових тарифів з майнового страхування.

12. Сутність та необхідність перестраховання. Форми та методи перестраховання.

13. Склад та економічний зміст доходів та витрат страховика.

14. Фінансова надійність і платоспроможність страховика та умови її забезпечення.

15. Основні напрями фінансової стратегії і планування у страхуванні. Формування страхового портфеля

Практичні навички: вміти розраховувати страхові платежі за укладеними договорами страхування та в залежності від обраної системи страхової відповідальності обчислювати страхове відшкодування.

Завдання 1.

Розрахувати такі показники страхування в 2-х регіонах:

- частоту страхових подій;
- коефіцієнт кумуляції страхового ризику;
- коефіцієнт збитковості;
- збитковість страхової суми;
- норму збитковості;
- частоту збитків.

Визначити найменш збитковий регіон.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показники	Регіон 1	Регіон 2
1. Кількість застрахованих об'єктів, од.	58000	35000
2. Страхова сума застрахованих об'єктів, тис. грн.	120890	90200
3. Надходження страхових премій, тис. грн.	7128	5980
4. Кількість об'єктів, що постраждали, од.	3145	1560
5. Кількість страхових подій, одиниць	2867	1245
6. Сума виплаченого страхового відшкодування, тис. грн.	6240	3120

Методика рішення

Оцінка ризиків здійснюється за допомогою актуарних розрахунків, які передбачають застосування статистичних і математичних методів.

Виділяють три основних групи методів оцінки ризику:

1. *Метод середніх величин.* Полягає в тому, що окремі ризикові групи поділяються на декілька підгруп, щоб створити аналітичну базу для визначення ризику за ризиковими ознаками.

2. *Метод відсотків.* Виражає сукупність знижок і надбавок до тієї аналітичної бази, яку вже створено, залежно від можливих позитивних і негативних відхилень від середнього ризикового типу.

3. *Метод індивідуальних оцінок.* Використовується тоді, коли ризик не можна зіставити з відомим середнім типом ризиків. Страховик здійснює

довільну оцінку, що впливає з його професійної підготовки, досвіду та суб'єктивного погляду.

З ціллю забезпечення практичних потреб страхування застосовують аналіз вказаних вище показників.

В процесі аналізу розраховують наступні страхові показники:

Частота страхових подій – співвідношення кількості страхових подій та кількості застрахованих об'єктів, та засвідчує, скільки страхових випадків припадає на один об'єкт страхування:

$$C_c = e \div n, \quad (1.1)$$

де C_c - частота страхових подій; e - кількість страхових подій; n - кількість об'єктів страхування.

Значення показника частоти страхових подій $C_c < 1$ означає, що одна страхова подія (град, пожежа, затоплення та інше) спричинила декілька страхових випадків.

Коефіцієнт кумуляції ризику – відношення кількості об'єктів страхування, які постраждали до кількості страхових подій:

$$K_k = m \div e, \quad (1.2)$$

де K_k - коефіцієнт кумуляції ризику; m - кількість потерпілих об'єктів від страхової події; e - кількість страхових подій.

Коефіцієнт кумуляції ризику показує середнє число об'єктів, які постраждали від страхової події. *Мінімальне значення коефіцієнта кумуляції ризику дорівнює одиниці.* Якщо $K_k > 1$, то це означає, що по мірі зростання спустошеності страхової події зростає кількість страхових випадків на одну страхову подію. Страховики з цієї причини намагаються уникнути майнового страхування ризику з великим коефіцієнтом кумуляції.

Коефіцієнт збитковості (коефіцієнт збитку) співвідношення між сумою виплаченого страхового відшкодування і страховою сумою усіх об'єктів, що постраждали:

$$K_y = B \div C_m, \quad (1.3)$$

де, K_y - коефіцієнт збитковості; B - сума виплаченого страхового відшкодування; C_m - страхова сума, яка приходить на об'єкт, що постраждав..

Коефіцієнт збитковості може бути менше або дорівнювати одиниці ($K_y \leq 1$). Зворотнє значення можна вважати неможливим, оскільки означає знищення всіх застрахованих об'єктів більше ніж один раз.

Середня страхова сума на один об'єкт (договір) страхування – відношення загальної страхової суми всіх об'єктів страхування до кількості всіх об'єктів страхування:

$$CC = \sum C \div n, \quad (1.4)$$

де CC - середня страхова сума на один об'єкт страхування; $\sum C$ - страхова сума всіх об'єктів страхування; n - число об'єктів страхування.

Середня страхова сума виплат на один об'єкт, що постраждав – відношення страхової суми всіх об'єктів, що постраждалих до кількості цих об'єктів:

$$C_m = \sum CC_m \div m, \quad (1.5)$$

де, C_m - середня страхова сума на один постраждалий об'єкт; $\sum CC_m$ - страхова сума, яка припадає на всі об'єкти, що постраждали; m - кількість об'єктів, що постраждали.

Тяжкість ризику – відношення середньої страхової суми виплат на один об'єкт, що постраждав до середньої страхової суми на один об'єкт страхування:

$$T_p = \frac{C_m}{CC} = \frac{\sum CC_m}{m} \div \frac{\sum C}{n} = \frac{\sum CC_m \cdot n}{m \cdot \sum C}, \quad (1.6)$$

де, T_p - тяжкість ризику.

Збитковість страхової суми – відношення виплаченого страхового відшкодування до страхової суми всіх об'єктів страхування:

$$Y = \sum B \div \sum C, \quad (1.7)$$

де, Y - збитковість страхової суми; $\sum B$ - сума всіх виплачених страхових відшкодувань; $\sum C$ - страхова сума для всіх об'єктів страхування.

Показник збитковості страхової суми завжди менше одиниці ($Y < 1$). Збитковість страхової суми можна також розглядати як міру величини ризикової премії.

Норма збитковості (коефіцієнт виплат) – процентне співвідношення суми виплачених страхових відшкодувань до суми зібраних страхових вкладів:

$$H_y = (\sum B \div \sum P) \cdot 100, \quad (1.8)$$

де, H_y - норма збитковості, %; $\sum B$ - сума всіх виплачених страхових відшкодувань; $\sum P$ - сума всіх зібраних страхових премій.

Для практичної мети розраховують нетто-норму збитковості і брутто-норму збитковості. Норма збитковості може бути менше, дорівнювати або більше 100%.

Частота збитку – множення частоти страхових подій на коефіцієнт кумуляції ризику:

$$C_y = C_c \cdot K_k = \frac{m}{n}, \text{ або } C_y = \frac{m}{n} \cdot 100, \quad (1.9)$$

де C_y - частота збитку; m - кількість об'єктів, що постраждали від страхового випадку певного виду; n - кількість об'єктів страхування.

Частота збитку виражається в процентах до кількості об'єктів страхування.

$Ч_y < 100\%$, так як частота збитку яка дорівнює 100% означає, що настання даної події не є вірогідністю, а достовірно для усіх об'єктів.

Тяжкість збитку – множення коефіцієнта збитковості і тяжкості ризику:

$$T_y = K_y \cdot T_p = \frac{B}{C_m} \cdot \frac{C_m \cdot n}{m \cdot C} = \frac{B \cdot n}{m \cdot C}, \quad (1.10)$$

де T_y - тяжкість збитку.

Завдання 2.

В минулому періоді було застраховано 1000 страхових об'єктів, а зафіксовано 50 страхових випадків. Страхова сума за одним об'єктом для всіх договорів страхування дорівнювала 10 000 грн. В 5 випадках було виплачено 100 % страхової суми, в 10 випадках – 50%, в 20 випадках – 25 %, в 15 випадках – 10 %. Визначити загальний розмір страхових платежів за договорами страхування, якщо витрати на ведення страхування складають 1,5 грн. на 100 грн. страхової суми, а прибуток - 25% брутто-ставки.

Розв'язуючи задачу дайте відповідь на такі питання:

Що собою представляє брутто-премія? Що собою представляє нетто-премія? Що собою представляє навантаження? Який відсоток навантаження слід вважати нормальним?

Методика рішення

Тарифна ставка (**T**) – це сума страхового платежу на 100 гривень страхової суми. Розрізняють нетто-ставку (**T_н**) і брутто-ставку (**T_{бр}**), тобто сам тариф.

Нетто-ставка призначена для формування страхових резервів (грошових коштів), при виплатах страхових відшкодувань. Вона відображає кожен вид страхової відповідальності страховика. Якщо умови страхування даної групи ризиків включають кілька видів страхової відповідальності, то сукупна нетто-ставка складатиметься із суми окремих нетто-ставок.

Решта виплат називається навантаження **H**, %, до якого входять:

- 1) оплата праці робітників страхової компанії;
- 2) витрати на канцелярські товари і виготовлення документації;
- 3) витрати на рекламу;
- 4) адміністративно-господарські витрати;
- 5) нарахування на оплату і т.п.

Норматив на формування прибутків від страхової діяльності у структурі тарифу складає 4-6%.

Нетто-ставка визначається за такою формулою:

$$T_n = P(A) \cdot K \cdot 100, \quad (2.1)$$

де T_n – тарифна нетто-ставка;

$P(A)$ – ймовірність страхової події;

A – страховий випадок;

K – коефіцієнт співвідношення середньої виплати до середньої страхової суми на один договір страхування (збитковість страхової суми).

Наведем формулу для розрахунку нетто-ставки зі 100 грн. страхової суми в розгорнутому вигляді:

$$P(A) = \frac{M}{N} = \frac{K_B}{K_D}; \quad (2.2) \quad K = \frac{C_B}{C_C} \quad (2.3)$$

де K_B – кількість виплат за той чи інший період (рік);

K_D – кількість укладених договорів страхування у цьому періоді;

C_B – середня виплата на один договір;

C_C – середня страхова сума на один договір;

У результаті формула для розрахунку нетто-ставки зі 100 грн. страхової суми набуває вигляду:

$$T_H = \frac{K_B}{K_D} \times \frac{C_B}{C_C} \times 100, \text{ або } T_H = \frac{B}{C} \times 100, \quad (2.4)$$

де B – загальна сума виплат страхового відшкодування, грн.;

C – загальна страхова сума застрахованих об'єктів, грн.

Після розрахунку нетто-ставки визначають розмір сукупної тарифної ставки, або брутто-ставку. Для обчислення брутто-ставки до нетто-ставки додають навантаження.

Загальна методика розрахунку брутто-ставки має такий вигляд:

$$T_{бр} = T_H + H = T_H + H_C + H_O \times T_{бр}, \quad (2.5)$$

де $T_{бр}$ – брутто-ставка;

T_H – нетто-ставка;

H – навантаження;

H_C – статті навантаження, що встановлюються в абсолютній сумі;

H_O – статті навантаження, закладені в тариф у відсотках до брутто-ставки.

Звідси:

$$T_{бр} = \frac{T_H + H_C}{100 - H_O} \cdot 100. \quad (2.6)$$

При визначенні тарифної ставки може розраховуватися ризикова надбавка, яка передбачає виплату при підвищених ризиках. У цьому випадку нетто-ставка складається з двох частин: ризикової нетто-ставки і ризикової надбавки:

$$T_H = T_0 + T_P. \quad (2.7)$$

Ризикова нетто-ставка розраховується за формулою:

$$T_0 = \bar{q} = \frac{\sum q_i}{n}, \quad (2.8)$$

де q_i – число страхових подій кожного року (місяця).

\bar{q} – середня кількість страхових подій;

n – тарифний період.

Ризикова надбавка:

$$T_p = t \cdot \sigma, \quad (2.9)$$

де σ – середнє квадратичне відхилення збитковості страхової суми за попередній період, що визначається за формулою:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum (q_z - \bar{q})^2}{(n-1)}}, \quad (2.10)$$

t – коефіцієнт довіри, який залежить від необхідної вірогідності, з якою зібраних внесків вистачить для виплати страхових відшкодувань за страховими випадками. Деякі значення наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Значення вірогідності при різній величині коефіцієнту довіри

t	вірогідність	t	вірогідність	t	вірогідність
1,0	0,6827	2,0	0,9545	3,0	0,9973
1,5	0,8664	2,5	0,9876	3,28	0,9990

Завдання 3.

Зробити висновок про платоспроможність страхової компанії з ризикового страхування за такими даними:

- балансова вартість активів компанії – 50000 тис. грн.;
- реальна вартість активів – 40000 тис. грн.;
- загальна сума зобов'язань (страхових і нестрахових) – 20000 тис. грн.;
- вартість нематеріальних активів – 3000 тис. грн.;
- отримано страхових премій – 30000 тис. грн., з них передано в перестраховання 7000 тис. грн.;
- виплачено страхових відшкодувань 20000 тис. грн., з них компенсовано перестраховиками 6000 тис. грн.;
- статутний капітал – 100 000 тис. грн.;
- курс євро/грн. – 1/30

Для оцінки платоспроможності страховика заповнити таблицю 1 та зробити відповідні висновки.

Критерій	Метод оцінки	Розрахунок, результат
Перевищення оплаченого статутного капіталу над нормативом (відповідно до вимог Закону України «Про страхування»)		
Перевищення фактичного запасу платоспроможності над нормативним		

розрахунковим (відповідно до вимог Закону України «Про страхування»)		
Відношення реальної вартості активів до їх балансової вартості		

Методика рішення

Закон «Про страхування» (2001) зобов'язує страховика відповідно до обсягів страхової діяльності підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів). При цьому на будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності:

$$\Phi ЗП > НЗП \quad (3.1)$$

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням зі загальної суми активів (вартості майна) суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому Законом України "Про страхування" від 4 жовтня 2001 р. Такий розрахунок проводиться на основі балансу страховика.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, дорівнює більшій з двох величин, які визначаються такими способами:

— перша розраховується множенням суми надходжень страхових премій за звітний період на 0,18. При цьому сума надходжень страхових премій зменшується на 50 % страхових премій, належних перестраховикам;

— друга визначається множенням суми страхових виплат за звітний період за договорами страхування на 0,26. При цьому сума здійснених страхових виплат зменшується на 50 % страхових виплат, компенсованих перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Перший результат відрізняється від другого тим, що нормативний запас платоспроможності на підставі страхових премій визначається згідно із зобов'язаннями, які прийняті, а на підставі страхових виплат – на основі зобов'язань, що виконані.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, що визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву), який визначається за кожним договором страхування життя, на 0,05.(табл.3.1)

Розрахунок показників платоспроможності страхової компанії

Назва показника	Економічний зміст	Формула	Умовні позначення
1	2	3	4
Фактичний запас платоспроможності (нетто-актив)	Визначається вирахуванням зі загальної суми активів суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових	$\Phi ЗП = ЗА_t - НМА_t - СЗ_t$ (14.2)	$ЗА_t$ – загальна сума активів за t період $НМА_t$ – суми нематеріальних активів за t період $СЗ_t$ – загальна сума зобов'язань за t період
Нормативний запас платоспроможності (на основі страхових платежів)	Обчислюється шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18. При цьому сума страхових премій зменшується на 50 % страхових премій, належних перестраховикам	$НЗП_{СП} = (СП_t - (0,5СПП_t)) \times 0,18$ (14.3)	$СП_t$ – сума страхових премій за t період $СПП_t$ – сума страхових премій, переданих у перестраховування за t період
Нормативний запас платоспроможності (на основі страхових виплат)	Обчислюється шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26. При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 % страхових виплат, компенсованих перестраховиками згідно з укладеними договорами перестраховування.	$НЗП_{СВ} = (СВ_t - (0,5СВП_t)) \times 0,26$ (14.4)	$СВ_t$ – сума страхових виплат за t період $СВП_t$ – сума страхових виплат, що компенсуються перестраховиками за t період

Державний орган нагляду за страховою діяльністю контролює коефіцієнт запасу платоспроможності (КЗП), який визначається за формулою:

$$КЗП = \Phi ЗП / НЗП. \quad (3.2)$$

Завдання 4.

Страховою компанією протягом року було укладено наступні договори перестраховування:

1) договір перестраховування з квотою 60%. Ліміт відповідальності перестраховика згідно з договором встановлено в 300 тис. грн. Перестраховуються ризики у розмірі: 200 тис. грн., 350 тис. грн. та 550 тис. грн. За першою групою ризиків отримано збитки у розмірі 65%, за другою – 70%, за третьою – 60%.

2) три ексцедентних договори перестраховування: перший передбачає 6 частин (ліній) власного утримання, другий - 3, третій - 2. Розмір власного утримання складає 150 тис. грн. Договір страхування укладений за двома

групами ризику: перша – 9000 тис. грн; друга – 1200 тис. грн. Внаслідок настання страхового випадку за першою групою ризиків отримано збитки у розмірі 70%, за другою – 90%.

3) договір ексцеденту збитковості з умовами, що перестраховик зобов'язаний здійснити страхову виплату цеденту, якщо за підсумками проведення операцій зі страхування майна переробних підприємств за рік рівень виплат перевищить 105%. Під кінець відповідальність перестраховика обмежується рівнем 113%. По закінченні звітнього року збитковість від проведених страхових операцій становила 120%.

За кожним договором визначити розподіл ризику, що перестраховується, та при настанні страхового випадку – розподіл збитку за договором між цедентом і цесіонарієм.

Методика рішення

Однією з форм розвитку страхування, направлених на підвищення стабільності самих страховиків є перестраховання. При перестрахованні функції виплати особливо значних відшкодувань бере на себе страхова компанія-перестраховик. Страховик, який передає за угодою страхування частину своїх ризиків більш потужній компанії називається перестраховувальником або цедентом, а процес передання ризику на перестраховання називається цесією. При перестрахованні вирішується основне питання – розподіл ризику між цесіонарієм і власним утриманням. Сума ризику, що підлягає перестрахованню позавласним утриманням, називається ексцедентом.

Пропорційна форма перестраховання передбачає часткову участь сторін у розподілі відповідальності. Відповідно до узгодженої частки участі в договорі між сторонами розподіляються страхові премії і збитки.

У пропорційному перестрахованні розрізняють квотний договір перестраховання, договір ексцедента суми і квотно-ексцедентний договір. Крім того, використовуються різні системи чи модифікації цих форм.

Згідно з квотним договором перестраховання перестраховувальник зобов'язується передавати перестраховикові частку в усіх ризиках певного виду, а перестраховик зобов'язується приймати її. Частка участі в перестрахованні може бути встановлена у відсотках від страхової суми або в абсолютному вираженні. Перестраховик має право встановлювати ліміти відповідальності за договором.

Коли йдеться про квотний договір, страховик не має захисту від ефекту кумуляції ризиків, пов'язаного з одним і тим самим страховим випадком. Тому квотні договори нерідко доповнюються ексцедентними з метою досягти спільної вигоди цедента і перестраховика або лише для захисту цедента.

Ексцедентне перестраховання – складніший вид пропорційного перестраховання. Такий вид перестраховання використовується в тих випадках, коли застраховані ризики істотно відрізняються за страховими сумами. За договором ексцедента суми перестраховик отримує визначну частку в усіх договорах, що перевищує власне утримання цедента.

Ексцедент за договором – це величина, кратна власному утриманню цедента. Сума ексцедента виражається в кілька разів збільшеному розмірі власного утримання. Власне утримання на певному рівні в ексцедентному перестрахованні називають лінією (часткою).

Місткість ексцедентного договору складається із суми власного утримання цедента і покриття перестраховика.

Сутність непропорційного перестраховання полягає в тому, що відшкодування, яке надається перестраховиком, визначається тільки розміром збитку і не залежить від страхової суми, а тому немає пропорційного розподілу відповідальності за окремим ризиком і оригінальною премією. Призначення непропорційного перестраховання – гарантувати відповідальність страховика за прийнятими ризиками щодо великого сукупного збитку за визначений період. Отже, у непропорційному перестрахованні цедент сам оплачує збитки до певного розміру, а перевищення цього розміру оплачує перестраховик у межах ліміту відповідальності за договором. Відповідальність за непропорційним договором устанавлюється в абсолютній сумі (договір ексцедента збитку) чи у відсотках (договір ексцедента збитковості). У непропорційних договорах утримання цедента називають першим збитком, франшизою, пріоритетом. Відповідальність перестраховика – покриттям.

Непропорційне перестраховання представлене договором ексцедента збитку та договором ексцедента збитковості.

Згідно з договором ексцедента збитку механізм перестраховання вступає в дію тоді, коли остаточна сума збитку за застрахованим ризиком перевищує межу обумовленої в договорі суми у разі настання страхового випадку. У разі недостатньої місткості першого ексцедентного договору у договорі ексцедента збитку, як і в договорі ексцедента суми, застосовують другий, третій і наступні ексцеденти. Але спосіб розподілу відповідальності в ексцедентних договорах непропорційного перестраховання відмінний від того, що характерний для пропорційного ексцедентного покриття. На відміну від договорів ексцедента суми, де перестраховики беруть участь у всіх і в кожному збитку незалежно від його розміру, у договорах ексцедента збитку перестраховики відшкодовують лише ті збитки, які перевищують встановлений страховиком (цедентом) пріоритет.

До цілком особливого, відокремленого виду договорів непропорційного перестраховання можна віднести договір ексцедента збитковості (stop loss). Це – договір перестраховання, який покриває не окремі збитки або їх сукупність, а певний вид страхування або весь страховий портфель цедента.

Особливість договору ексцедента збитковості полягає в тому, що перестраховик бере участь у відшкодуванні збитків лише у випадках, коли збитковість за певний строк перевищує обумовлений договором перестраховання відсоток. Цей договір не гарантує отримання прибутку для страховика (цедента), а лише захищає його від надзвичайно великих втрат.

Перестраховики несуть відповідальність у встановленому розмірі, наприклад у відсотках збитковості або в максимальному розмірі збитків, який визначають за результатами останніх років.

Завдання 5.

В господарстві посіяна озима пшениця на зерно 1300 га. Внаслідок осінньої засухи і зимового вимерзання пшениця загинула на площі 500 га. Вона була пересіяна на площі 400 га, в тому числі яровою пшеницею – на 180 га, яровим ячменем – на 120 га і вівсом – на 100 га.

Після закінчення ярової сівби пшениця пошкоджена градом на площі 50 га і використовується на випас худоби. Отриманий урожай зерна озимої пшениці становив 37260 ц на суму 1304,0 тис. грн. Пшениця на площі 50 га використана на випас, яка з числа зернових не виключена.

Восени господарство уклало договір комплексного страхування майбутнього врожаю озимої пшениці за тарифом 3,5 грн. зі 100 грн. страхової суми. Величина безумовної франшизи становить 20%.

Визначити:

- 1) величину страхового платежу;
- 2) вартість урожаю, отриманого з пересіяної площі;
- 3) загальну вартість урожаю з всієї площі;
- 4) загальну суму витрат на пересів;
- 5) вартість отриманого урожаю з всієї площі посіву (за мінусом витрат на пересів) з розрахунку на 1 га;
- 6) суму збитку на всю площу;
- 7) розмір страхового відшкодування, яке отримає підприємство за договором сільськогосподарського страхування.

Таблиця 1

Вихідні дані

Показник	Величина
Вартість 1 га в середньому за п'ять років, грн.	
- озимої пшениці	2450
- ярової пшениці	2150
- ячменю	1840
- вівса	1420
Вартість витрат на пересів 1 га озимої пшениці, грн.	
- яровою	1639
- ячменем	1381
- вівсом	1372

Методика рішення

Сільськогосподарське виробництво є одним з найбільш ризикованих видів господарської діяльності. Так як результати діяльності в аграрному секторі більше ніж у будь-якому іншому секторі економіки залежать від погодних факторів і піддаються дії неконтрольованості і системних ризиків, які не піддаються дії на них. В останні роки все частіше спостерігаються несприятливі погодні умови для роботи сільгоспвиробників.

Страховим випадком, згідно договору комплексного страхування посівів, є загибель посівів озимих сільськогосподарських культур у разі прямого впливу певних страхових ризиків, протиправних дій осіб, а також інших подій, що пов'язані з несприятливими зимовими погодними умовами, що перешкоджають поновленню вегетації даних культур після перезимівлі.

Страхова сума у відношенні застрахованих посівів с/г культур розраховується як добуток площі посівів озимих с/г культур, прийнятих на страхування, і суми, встановленої в межах планових витрат страхувальника на посів і вирощування цих озимих с/г культур до поновлення вегетації після зими, але не пізніше, ніж до 01 квітня.

$$CC = S * VT_{п}, \quad (1.1)$$

S – площа посівів, га,

$VT_{п}$ – витрати на одиницю площі, грн./га

У випадку повної загибелі застрахованих посівів збиток визначається для кожного поля (ділянки) в розмірі фактично понесених страхувальником витрат на посів і вирощування застрахованих озимих с/г культур, але не більше суми, розрахованої виходячи з планованої величини витрат на 1 га. Під повною загибеллю посівів с/г культур розуміється загибель 50% і більше сходів озимих с/г культур на конкретному полі після виходу з зими. Виплата здійснюється тільки після проведення робіт по культивуваці та/або дискування загиблих посівів, чи інших робіт по підготовці для посіву ярих культур.

Величина страхового відшкодування визначається в розмірі збитку за вирахуванням франшизи, передбаченої для даного поля (ділянки).

Страховим випадком, якщо проводиться комплексне страхування майбутнього врожаю сільськогосподарських культур, визнається заподіяння прямих збитків майновим інтересам страхувальника, пов'язаних з неотриманням або недоотриманням врожаю сільськогосподарських культур у результаті настання страхових ризиків, та у зв'язку з яким виникає зобов'язання страховика сплатити страхове відшкодування страхувальнику або призначеній ним особі (вигодонабувачу), яка може зазнати збитків у результаті настання страхового випадку.

Страхова сума, коли проводиться комплексне страхування майбутнього врожаю с.-г. культур визначається як вартість майбутнього врожаю сільськогосподарської культури шляхом множення середньої врожайності в господарстві за попередні 5 років (для новостворених середня урожайність по району за останні 5 років) на площу посівів сільськогосподарської культури та вартість метричної одиниці врожаю відповідної сільськогосподарської продукції.

Страхова сума по кожній сільськогосподарській культурі, розраховується за формулою:

$$CC = Ц * S * V_{ср}, \quad (1.2)$$

де: C – ціна узгодженої з Страхувальником вартості метричної одиниці врожаю застрахованої сільськогосподарської культури (грн.).

S – площа сільськогосподарської культури, яка приймається на страхування, га.

V_{cp} – середня врожайність сільськогосподарської культури в господарстві (районі, області) за попередні 5 років (ц/га).

Розмір страхового відшкодування по комплексному страхуванні врожаю за кожною із застрахованих сільськогосподарських культур (СВ) визначається в розмірі збитку, зменшеного на розмір франшизи, відповідно до формули (1.3):

$$CB = (V_{cp} - V_f) * S * C - \Phi B, \quad (1.3)$$

V_{cp} – середня врожайність застрахованої сільськогосподарської культури, ц/га,

V_f – фактична врожайність застрахованої сільськогосподарської культури, (відповідно до актів огляду пошкоджених посівів і результатів контрольного збирання), ц/га

S – площа застрахованих посівів сільськогосподарської культури, га,

C – ціна відшкодування, яка дорівнює узгодженій з Страхувальником вартості метричної одиниці врожаю, застрахованої сільськогосподарської культури, грн/ц

ΦB – франшиза безумовна, встановлена для сільськогосподарської культури, грн.

Задача 6.

Визначити наступні показники, за умов, що страхувальник у віці 40 років, уклав договір страхування життя строком на 5 років при розмірі страхової суми 95 тис. грн. (норма доходності – 3,2%):

- розмір одноразової нетто-ставки на дожиття та на випадок смерті;
- розмір одноразової брутто-ставки при змішаному страхуванні життя, якщо частка навантаження в структурі брутто-ставки – 10%;
- одноразову брутто-премію при змішаному страхуванні життя.

Розрахунки здійсніть двома способами (використовуючи дані таблиці смертності (табл. 1 і через комутаційні числа (табл. 2)).

Таблиця 1

Зразок таблиці смертності

Вік у роках	Кількість осіб, що дожили до віку x років	Кількість осіб, що вмирає при переході від віку x до $x+1$ років	Ймовірність померти протягом майбутнього року життя	Ймовірність дожити до віку $x+1$ років
x	l_x	d_x	g_x	P_x
0	100000	1281	0,01281	0,98719
1	98719	172	0,00174	0,99826

...
10	98099	37	0,00038	0,99962
...
20	97464	122	0,00125	0,99875
...
30	95982	179	0,00186	0,99814
...
40	93597	335	0,00358	0,99642
41	93262	360	0,00386	0,99614
42	92902	390	0,00420	0,99580
43	92512	422	0,00456	0,99544
44	92090	459	0,00498	0,99502
45	91631	498	0,00543	0,99457
...

Таблиця 2

Таблиця комутаційних чисел

	D_x	N_x	C_x	M_x	R_x	Q_x	P_x
0	100000	2924404	1244	14817	828958	0,01281	0,98719
1	95844	2824404	162	13573	814141	0,00174	0,99826
...
10	72995	2058453	27	13033	694897	0,00038	0,99962
...
20	53963	1418418	66	12644	565962	0,00125	0,99875
...
30	39543	947164	72	11950	442626	0,00186	0,99814
...
40	28693	602975	100	11124	326623	0,00358	0,99642
41	27757	574282	104	11024	315499	0,00386	0,99614
42	26845	546525	109	10920	304475	0,00420	0,99580
43	25954	519680	115	10811	293555	0,00456	0,99544
44	25083	493726	121	10696	282744	0,00498	0,99502
45	24231	468643	128	10575	272048	0,00543	0,99457
...

Методика рішення

Страховання життя передбачає страховий захист майнових інтересів застрахованої особи (її набувачів) за допомогою страхових виплат при її дожитті до визначеного віку або закінчення строку страхування, а також у випадку її смерті. На основі даних демографічної статистики та теорії ймовірності виявлена залежність смертності від віку людей, виведені відповідні формули для розрахунку. Основними матеріалами для розрахунку тарифних ставок є таблиця смертності та середня тривалість життя населення, яка характеризує смертність

за віком і дожиття при переході з одного віку до іншого. Таблиця смертності містить розрахункові показники, які характеризують смертність населення в окремих вікових групах при переході в іншу.

За допомогою таблиці смертності встановлюється ймовірне число виплат на випадок смерті застрахованих або по дожиттю їх до закінчення строку страхування. Якщо відомі страхові суми, то визначається розмір страхового фонду, необхідного для страхових відшкодувань.

Тарифні ставки із страхування життя бувають одноразові та річні (таблиці 6.1.)

Таблиця 6.1

Формули для розрахунків за особовим страхуванням

№ рядку	Назва показника	Формула для розрахунку	Умовні позначення
1.	Комутаційне число на дожиття (комутаційні числа D_x, N_x, C_x, M_x, R_x)	$D_x = l_x \cdot V^x$ $N_x = D_x + D_{x+1} + \dots + D_w$ $C_x = d_x \cdot V^{x+1}$ $M_x = C_x + C_{x+1} + \dots + C_w$ $R_x = M_x + M_{x+1} + \dots + M_w$	x – вік особи; V – дисконтуючий множник; l_x – число осіб, що дожили до віку x ; d_x – кількість осіб, що помирають при переході від віку x років до віку $x+1$ років; w – граничний вік з таблиці смертності
2.	Дисконтуючий множник	$V^n = \frac{1}{(1+i)^n}$	i – норма доходності інвестицій (або відсоткова ставка) у частка одиниць
3.	Ймовірність смерті	<ul style="list-style-type: none"> – протягом наступного року життя $q_x = \frac{d_x}{l_x}$ <ul style="list-style-type: none"> – протягом наступних n років ${}_n q_x = \frac{l_x - l_{x+n}}{l_x}$ <ul style="list-style-type: none"> – на n році життя $q_x = \frac{l_{x+(n-1)} - l_{x+n}}{l_x}$	q_x – ймовірність смерті протягом наступного року життя
4.	Сума початкового внеску	$K_0 = \frac{K_t}{(1+i)^t}$	K_t – сума страхового фонду, яка необхідна для виплати страхового відшкодування до кінця t -ого року (або нарощена сума через t років); t – кількість років, періодів

5.	Розмір процентної ставки	$i = \sqrt[t]{\frac{K_t}{K_0}} - 1$	
6.	Ймовірність дожиття особи у віці x років до віку $x + n$ років	$p_x = \frac{l_{x+n}}{l_x}$	p_x – ймовірність дожиття
7.	Основна частина нетто-ставки зі 100 гр. од. страхової суми	$T_0 = g \cdot p \cdot 100;$ $g = \frac{\sum B}{\sum C}$	g – збитковість страхової суми; $\sum B$ – сума всіх виплачених страхових відшкодувань; $\sum C$ – страхова сума для всіх об'єктів страхування.
8.	Гарантована надбавка (ризикова)	$T_p = T_0 \cdot \alpha(\gamma) \sqrt{\frac{1 - p + \left(\frac{\sigma}{B}\right)^2}{np}};$ або $T_p = 1,2 \cdot T_0 \cdot \alpha(\gamma) \sqrt{\frac{1 - p}{np}}$	$\alpha(\gamma)$ – коефіцієнт, який залежить від гарантії безпеки γ (таблиця 6.2) p – ймовірність настання страхового випадку по одному договору страхування; σ – середньоквадратичне відхилення фактичних рівнів збитковості від вирівняних; B – середнє відшкодування за одним договором страхування; n – кількість укладених договорів страхування (або кількість застрахованих об'єктів)
9.	Нетто-ставка	$T_n = T_0 + T_p$	
10.	Брутто-ставка	$T_{\sigma} = \frac{T_n \cdot 100}{100 - f}$	f – частка навантаження у тарифній ставці
11.	Одноразова нетто-ставка	- зі страхування на дожиття: ${}_n E_x = \frac{l_{x+n} \cdot V^n}{l_x} \cdot 100$ - на випадок смерті: ${}_n A_x = \frac{d_x \cdot V + d_{x+1} \cdot V^2 + \dots + d_{x+n-1} \cdot V^n}{l_x} \cdot 100$ - при змішаному страхуванні (на дожиття та на випадок смерті): $T_n = {}_n E_x + {}_n A_x$	n – строк страхування; x – вік застрахованої особи; l_x – число осіб, що дожили до віку x ; l_{x+n} – число осіб, що дожили до віку $x + n$; d_x, d_{x+1}, d_{x+n-1} – кількість осіб, які помирають при переході від віку x років до віку $x + 1$ років.

12.	Одноразова нетто-ставка (при розрахунку через комутаційні числа)	<p>- на дожиття за строком страхування на n років:</p> ${}_n E_x = \frac{D_{x+n}}{D_x} \cdot 100$ <p>- на випадок смерті:</p> <p>а) при страхуванні на визначений строк:</p> ${}_n A_x = \frac{M_x - M_{x+n}}{D_x} \cdot 100$ <p>б) для довічного страхування:</p> ${}_n A_x = \frac{M_x}{D_x} \cdot 100$	
13.	Річна нетто-ставка (внесок сплачується на початок року) (при розрахунку через комутаційні числа)	<p>- на дожиття при строку страхування на n років:</p> ${}_n e_x = \frac{D_{x+n}}{N_x - N_{x+n}} \cdot 100$ <p>- на випадок смерті:</p> <p>а) при страхуванні на визначений строк:</p> ${}_n a_x = \frac{M_x - M_{x+n}}{N_x - N_{x+n}} \cdot 100$ <p>б) для довічного страхування:</p> $a_x = \frac{M_x}{N_x} \cdot 100$	

Таблиця 6.2

Значення коефіцієнта α який залежить від гарантії безпеки γ

α	0,84	0,90	0,95	0,98	0,9986
γ	1,0	1,3	1,645	2,0	3,0

На практиці доводиться розраховувати тарифні ставки для різних вікових груп та строків страхування (а також сплати внесків і здійснення страхових виплат), що є дуже складною роботою. Для спрощення розрахунків застосовуються спеціальні показники – комутаційні числа.

ДИСЦИПЛІНА «БАНКІВСЬКА СПРАВА»

Дисципліна «Банківська справа» передбачає вивчення системи теоретичних і практичних знань з основ банківської діяльності та її впливу на соціально-економічні процеси в країні. По закінченню курсу студент повинен вміти проаналізувати стан ресурсної бази банківської установи; визначити розмір та достатність регулятивного капіталу; розрахувати показники ліквідності й платоспроможності; провести оцінку рівня кредитоспроможності позичальника із використанням різних методів; визначити суму кредиту та вартість необхідного забезпечення; скласти графік погашення кредиту із використанням різних методів нарахування відсотків; скласти депозитну угоду, кредитний договір та договір застави; розрахувати ціну акції, облігації, форвардний валютний курс; провести аналіз прибутковості комерційного банку.

Теоретична частина:

Категорії, що виносяться на КЕ:

1. Банк
2. Ресурси банку
3. Власний капітал банку
4. Депозит
5. Банківський кредит
6. Операції РЕПО
7. Ідентифікація та верифікація клієнта
8. Кредитний ризик
9. Субординований борг
10. Кредитоспроможність позичальника
11. Вексель
12. Поточний рахунок
13. Факторинг
14. Лізинг
15. Фінансова стійкість банку

Питання, що виносяться на КЕ:

1. Механізм створення і реєстрації банківської установи.
2. Характеристика ресурсів банківської установи та порядок їх формування.
3. Структура, складові та метод розрахунку регулятивного капіталу.
4. Операції банку – сутність та класифікація.
5. Характеристика етапів процесу кредитування.
6. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
7. Форми забезпечення кредитних зобов'язань.
8. Формування вартості кредитних ресурсів.
9. Кредитний ризик: визначення і мінімізація витрат.
10. Характеристика та види нетрадиційних банківських операцій і

послуг.

11. Вексельні операції банків.
12. Фінансова стійкість і ліквідність банку.
13. Депозитні операції банків.
14. Організація проведення касових операцій банку.
15. Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот та обігових монет національної валюти України.

Практичні навички: Студент повинен вміти розрахувати показники ліквідності й платоспроможності; провести оцінку рівня кредитоспроможності позичальника із використанням різних методів; визначити суму кредиту та вартість необхідного забезпечення; скласти графік погашення кредиту із використанням різних методів нарахування відсотків; провести аналіз прибутковості банку.

Завдання 1.

Клієнт планує відкрити депозитний рахунок, строком на 12 місяців. Сума вкладу дорівнює 1000 грн., але клієнт має намір поповнити рахунок через півроку на суму 1700 грн. Який депозитний продукт із тих що пропонує банк є найбільш привабливим, враховуючи умови в таблиці 1. Обґрунтуйте свої висновки, розрахунки представити в таблиці 2.

Методичні вказівки

У банківській практиці використовується *три методи визначення кількості днів* для розрахунку відсотків:

1. Метод «факт/факт» — при розрахунку суми відсотків береться фактична кількість днів у місяці та році;
2. Метод «факт/360» — при розрахунку суми відсотків береться фактична кількість днів у місяці, але умовно в році — 360 днів.
3. Метод «30/360» — враховується умовна кількість днів у місяці — 30 та у році — 360.

Незалежно від методу проценти на банківський вклад нараховуються від дня, наступного за днем надходження грошей у банк, до дня, який передує їх поверненню вкладникові.

Комерційні банки можуть здійснювати нарахування процентів вкладникам як за простими, так і складними відсотками.

Прості відсотки є традиційним методом нарахування процентного доходу і обчислюються за формулою:

$$R = \frac{P \times r \times n}{T \times 100} \quad (1.1);$$

де R – сума процентних платежів за період у n днів;

P – сума номіналу депозиту;

r – річна відсоткова ставка;

n – кількість днів розрахункового періоду;

T – максимальна кількість днів у році за умовами договору

Нарощена сума депозиту розраховується таким чином:

$$S = P \left(1 + \frac{r \times n}{T \times 100} \right) \quad (1.2);$$

де S — нарощена сума депозиту наприкінці розрахункового періоду n , тобто номінал депозиту плюс відсотки;

P — сума номіналу депозиту;

r — річна відсоткова ставка;

n — кількість днів розрахункового періоду;

T — максимальна кількість днів у році за умовами договору.

Характеристика депозитних продуктів

Основні елементи	«Ощадний»	«Класичний»	«Цільовий»	«Капітал»	«Активний»
1. Валюта вкладу	грн., дол., євро	грн., дол., євро	грн., дол., євро	грн., дол., євро	грн., дол., євро
2. Строк вкладу	Безстроковий	1, 3, 6, 12 місяців	12, 60 місяців	3, 6, 12, 24, 60, 120 місяців	від 6 місяців – необмежений
3. Процента ставка	7%	1м. – 5%; 3м. – 8%; 6м. – 10%; 12м. – 11,5%	12м. – 10%; 60м. – 10%	3м. – 7,5%; 6м. – 9%; 12м. – 11%, 24м. – 11,5%; 60м. – 10,5%; 120м. – 10,5%.	11,5% річних, з щоквартальним переглядом
4. Сплата процентів	Щорічно або при поверненні всієї суми вкладу	По закінченні строку депозиту	Щорічно шляхом зарахування на депозитний рахунок	Щомісячно на вибір вкладника: шляхом зарахування їх на депозитний рахунок або шляхом перерахування коштів на поточний рахунок вкладника	Щомісячно та у день закінчення терміну дії депозиту на поточний рахунок
5. Мінімальна сума вкладу	-	1000 грн., 200 USD, 200 EUR	1000 грн., 200 USD, 200 EUR	500 грн., 100 USD, 100 EUR	Необмежена
6. Поповнення	дозволяється	Поповнення вкладу не допускається	Дозволяється	Дозволяється	Без обмежень
7. Часткова видача вкладу	Дозволяється	Прирівнюється до дострокового відкриття всієї суми вкладу	Прирівнюється до дострокового відкриття всієї суми вкладу	Прирівнюється до дострокового відкриття всієї суми вкладу	Прирівнюється до дострокового відкриття всієї суми вкладу
8. Дострокове відкриття	Закриття рахунку у будь-який час	За ставкою 2% річних в гривні та 0,5% в іноземній валюті	До 3 міс. – по ставці, що складає 10% від діючої на момент відкриття вкладу ставки; від 3 до 6 міс. – 50% від вищевказаної ставки; від 6 до 12 міс. – 60%.	До 3 міс. – по ставці, що складає 10% від діючої на момент відкриття вкладу ставки; від 3 до 6 міс. – 50% від вищевказаної ставки; від 6 до 12 міс. – 60%.	За кожний неповний термін розміщення вкладу проценти сплачуються за базовою ставкою, яка встановлена за рахунком «Ощадний», зменшена на 1 пункт.

Порівняльний аналіз депозитних продуктів

Місяці року	Депозитні продукти									
	«Ощадний»		«Класичний»		«Цільовий»		«Капітал»		«Активний»	
	Сума вкладу	%	Сума вкладу	%	Сума вкладу	%	Сума вкладу	%	Сума вкладу	%
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
Σ										

Висновок

Завдання 2.

Клієнт звернувся до банку для отримання кредиту, в розмірі 525 000 грн., строком на 6 місяців. Річна відсоткова ставка за користування банківським кредитом дорівнює 23%. Провести порівняльний аналіз методів погашення кредиту та сплати відсотків. Розрахунки представити у формі таблиць. Зробити висновки.

Таблиця 1

Графік щомісячного погашення кредиту і розрахунок відсотків із використанням методу погашення рівними платежами

Номер платежу	Заборгованість по кредиту	Платіж за відсотками (ціна кредиту)	Платіж кредиту	Загальний платіж
1				
2				
3				
4				
5				
6				
Всього				

Таблиця 2

Графік щомісячного погашення кредиту і розрахунок відсотків при застосуванні методу ануїтетних платежів

Номер платежу	Заборгованість по кредиту	Платіж за відсотками (ціна кредиту)	Платіж кредиту	Загальний платіж
1				
2				
3				
4				
5				
6				
Всього				

Таблиця 3

Графік щомісячного погашення кредиту і розрахунок відсотків під час одноразового повернення кредиту з періодичною виплатою відсотків

Номер платежу	Заборгованість по кредиту	Платіж за відсотками (ціна кредиту)	Платіж кредиту	Загальний платіж
1				
2				
3				
4				
5				
6				
Всього				

Висновок: _____

Методичні вказівки

В залежності від форми кредиту застосовуються наступні методи погашення основного боргу за кредитом та процентами:

- 1) рівними платежами, періодично – 1 (один) раз за період (місяць, квартал, півріччя, рік);
- 2) ануїтетними платежами, періодично – 1 (один) раз на місяць.
- 3) одним платежем (одноразово) на конкретну дату, яка вказана в кредитному договорі як кінцевий термін повернення заборгованості;
- 4) нерівними платежами, періодично, за індивідуальним (спеціальним) режимом (графіком) погашення;

1. При застосуванні *методу погашення рівними платежами*, сума основного боргу за кредитом для погашення визначається простим поділом суми кредиту на кількість періодів погашення (місяців, кварталів, років) в місяцях за термін кредитування. Кількість періодів погашення (в місяцях) та термін кредитування визначається продуктивним Порядком (стандартом).

Цей метод передбачає щомісячне повернення раніше обговореної, однієї самої частини кредиту та щомісячну виплату відсотків.

Величина чергового платежу по кредиту визначається за формулою:

$$V = \frac{PV}{n}$$

де PV – сума кредиту, тис. грн.;

n - кількість періодів погашення.

Величина чергового платежу по відсоткам визначається за формулою:

$$I = PV \times rate$$

де rate – місячна відсоткова ставка по кредиту.

2. Перевагами *ануїтетного графіку* є те, що сума платежів в рахунок погашення кредиту та процентів на протязі всього періоду погашення є однаковою (постійною). При застосуванні цього методу дата погашення кредиту та процентів в кожному періоді (місяці) припадає на дату на яку припала дата видачі кредиту.

Ануїтетний платіж – це метод розрахунку по кредиту, що передбачає погашення кредиту щомісячними рівновеликими (за умови, що ставка кредиту незмінна) платежами, що містять в собі платіж по сплаті відсотків і платіж по поверненню кредиту.

Величина ануїтетного платежу по кредиту визначається за формулою:

$$P_{mt} = \frac{PV \times rate}{1 - \frac{1}{(1 + rate)^n}}$$

3. *Одноразове повернення кредиту з періодичною виплатою відсотків* - це розрахунок по кредиту, що передбачає повернення кредиту у кінці строку і періодичні (як правило, щомісячні) виплати відсотків кредиту.

Платежі по кредиту визначаються за формулою:

$$i = PV \times rate$$

Завдання 3.

Користуючись даними фінансової звітності, провести оцінку фінансової стійкості банку на підставі визначення критеріїв його динамічної стабільності. Для виконання завдання використовувати додатки.

Таблиця 1

Розрахунок показників, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку

Вихідні дані для аналізу (млн. грн.)			Відхилення	
			+(-)	%
Власний капітал				
Залучені кошти				
Активи				
Дохідні активи				
Недохідні активи				
Капіталізовані активи				
Статутний капітал				
Коефіцієнт надійності				
Коефіцієнт фінансового важеля				
Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність капіталу				
Коефіцієнт захищеності власного капіталу				
Коефіцієнт захищеності дохідних активів				
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу				

Таблиця 2

Аналіз показників, що характеризують ліквідність балансу банку

Вихідні дані для аналізу (млн. грн.)			Відхилення	
			+(-)	%
Загальні активи(ЗА)				
Грошові кошти				
Депозити				
Загальні зобов'язання				
Високоліквідні активи				
Робочі активи				
Кредитний портфель				
Коефіцієнт миттєвої ліквідності				
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку				
К. відношення високоліквідних до робочих активів				
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань				
К. ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів				

Методичні вказівки

Додаток 1

Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують вплив власного капіталу на фінансову стійкість банку

№	Найменування показника	Алгоритм розрахунку за балансом	Економічний зміст показника визначає

1	Коефіцієнт надійності	$K_n = \left(\frac{K}{3_k} \right)$	Співвідношення власного капіталу (К) до залучених коштів (3 _к).
2	Коефіцієнт фінансового важеля	$K_{фв} = \left(\frac{3_k}{K} \right)$	Співвідношення зобов'язань банку (3) і капіталу (К)
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів - достатність	$K_{ук} = \left(\frac{K}{A_{заг}} \right)$	Розкриває достатність сформованого власного капіталу (К) в активізації та покритті різних ризиків
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	$K_{зк} = \left(\frac{A_k}{K} \right)$	Співвідношення капіталізованих активів (А _к) і власного капіталу (К)
5	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	$K_{зда} = \left(\frac{K - НА_d - З_b}{A_d} \right)$ де НА _д - недохідні активи; А _д - дохідні активи; З _б - збитки	Сигналізує про захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) мобільним власним капіталом
6	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	$K_{МК} = \left(\frac{A}{K_a} \right)$	Ступінь покриття активів (А) (акціонерним) капіталом (К _а)

Додаток 2

Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують ліквідність балансу банку

Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника визначає
1. Коефіцієнт миттєвої ліквідності	$K_{мл} = \left(\frac{K_{кр} + K_a}{D} \right)$	Показує можливість банку погашати "живими" грошми з коррахунків і каси зобов'язання за всіма депозитами (Д)
2. Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	$K_{зл} = \left(\frac{A_{заг}}{3_{заг}} \right)$	Характеризує максимальну можливість банку в погашенні зобов'язань (3 _{заг}) всіма активами (А _{заг})
3. Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	$K_{свр} = \left(\frac{A_{вл}}{A_p} \right)$	Характеризує питому вагу високоліквідних активів (А _{вл}) у робочих активах (А _р)
4. Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	$K_{рл} = \left(\frac{A_d}{3_{заг}} \right)$	Характеризує забезпечення дохідними активами банку (А _д) його загальних зобов'язань (3 _{заг})
5. Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів (для визначення незбалансованої ліквідності)	$K_{скзд} = \left(\frac{КР}{D} \right)$	Розкриває, наскільки видані кредити (КР) забезпечені всіма залученими депозитами (Д) (чи є незбалансована ліквідність)

Завдання 4

За даними фінансової звітності провести аналіз депозитної бази банку. Надати відповідні рекомендації.

Таблиця 1

Структура зобов'язань банку

Зобов'язання	Відхилення	
	+, -	%

Усього зобов'язань				

Таблиця 2

Структура коштів клієнтів банку

Найменування статті					Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%
Усього коштів клієнтів		100		100		

Таблиця 3

Кошти клієнтів за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності					Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%
Усього коштів клієнтів		100		100		

Методичні вказівки

На сучасному етапі економічного розвитку формування ресурсної бази вітчизняних банків має велике значення для їх ефективної діяльності. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів дозволяє здійснювати активні операції з метою отримання максимального рівня прибутку і диверсифікації ризиків. Одним з основних джерел формування ресурсної бази є проведення депозитних операцій банками. Результатом проведення депозитних операцій є отримання банками та їх клієнтами певних переваг. Таке розміщення грошових коштів у депозити для клієнтів банку дає можливість отримувати стабільний дохід в національній та іноземній валюті у вигляді відсотку протягом певного часу збільшувати суму своїх заощаджень за рахунок процентного доходу мінімізувати ризики втрати коштів тощо. Щодо банків, то залучення тимчасово вільних коштів у депозити сприяє підвищенню ліквідності банку, збільшенню обсягів активних операцій та формуванню їх ефективної структури, прискоренню безготівкових розрахунків, зменшенню вартості ресурсів порівняно з міжбанківськими кредитами.

Метою аналізу депозитних ресурсів банку є оцінка та визначення шляхів оптимізації їх структури за двома критеріями:

- зниження середньої вартості ресурсів банку;
- підвищення стабільності ресурсної бази та надійності банку в цілому.

Досягнення цієї мети конкретизується з позиції безпосередньо банків шляхом реалізації таких завдань:

- оптимізація структури активних та пасивних операцій з метою максимізації прибутку;
- контроль за дотриманням установлених НБУ економічних нормативів;
- мінімізація всіх видів банківських ризиків;
- визначення фінансової стійкості банку;
- підтримання його ліквідності та платоспроможності.

У свою чергу, з позиції банківських клієнтів основними завданнями аналізу депозитних ресурсів банку є:

- оцінка якості та вартості обслуговування;
- визначення спектра послуг, що надаються банком;
- доцільність та перспективність подальших стосунків з банком.

Завдання 5.

Провести оцінку ефективності діяльності банку, користуючись даними фінансової звітності. Розрахунки представити у формі таблиці 1.

Таблиця 1

Показники ефективності діяльності банку

Показники	Роки		Відхилення	
			+, -	%
1. Чистий прибуток				
2. Капітал банку				
3. Активи банку				
4. Витрати банку				
5. Процентні доходи за кредитними операціями				
6. Кредитний портфель				
7. Процентні витрати за депозитами				
8. Підпроцентні зобов'язання				
9. Інший операційний дохід				
1. Норма прибутку на капітал (рентабельність капіталу (ROE))				
2. Рентабельність активів (ROA)				
3. Рентабельність витрат				
4. Чистий спред				
5. Чиста процентна маржа				
6. Рівень іншого операційного доходу				

Алгоритм розрахунку й економічний зміст показників, що характеризують ефективність управління активами банку

Найменування показника	Алгоритм розрахунку	Економічний зміст показника визначає
1. Загальний рівень рентабельності	$K_1 = \frac{\Pi_6}{D_3}$	Розмір прибутку (Π_6) на 1 грн. доходу (D_3)
2. Чиста процентна маржа	$K_3 = \frac{\text{Процентні доходи} - \text{Процентні витрати}}{\text{Середні загальні активи}} \cdot 100$	Розкриває рівень дохідності активів від процентної різниці
3. Чистий спред	$K_4 = \left(\frac{\text{Проценти отримані}}{\text{Позики надані}} \cdot 100 \right) - \left(\frac{\text{Проценти сплачені}}{\text{Підпроцентні депозити}} \cdot 100 \right)$	Розкриває рівень дохідності активів від процентних операцій
4. Інший операційний дохід	$K_5 = \frac{D_i}{A_3}$	Свідчить про рівень дохідності активів (A_3) від інших нетрадиційних послуг і доходів інших (D_i)
5. Рентабельність активів, %	$K_8 = \frac{\text{ЧП}}{A_{\text{заг}}}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічних активів у цілому ($A_{\text{заг}}$)
6. Рентабельність загального капіталу	$K_{10} = \frac{\text{ЧП}}{K_{\text{заг}}}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного загального капіталу ($K_{\text{заг}}$)
7. Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)	$K_{11} = \frac{\text{ЧП}}{K_a}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) середньорічного акціонерного капіталу (K_a)
8. Рентабельність діяльності за витратами	$K_{12} = \frac{\text{ЧП}}{B_3}$	Рівень окупності чистим прибутком (ЧП) усіх витрат банку (B_3)
9. Продуктивність праці середньорічного працівника	$K_{13} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СП}}$	Рівень чистого прибутку (ЧП) на одного середньорічного працівника (СП)

Завдання 6.

Провести оцінку показників діяльності банку, користуючись даними фінансової звітності. Розрахунки представити в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності банку

Показники	Роки		Відхилення	
			+;-	%
1. Обсяг активів, тис. грн.				
2. Кредитний портфель, тис. грн.				
2.1 Кредити фізичних осіб, тис. грн.				
Питома вага кредитів фізичних осіб у кредитному портфелі, %				
2.2 Кредити юридичних осіб, тис. грн.				
Питома вага кредитів юридичних осіб у кредитному портфелі, %				
3. Вартість цінних паперів, тис. грн.				
4. Вартість основних засобів та нематеріальних активів, тис. грн.				
5. Обсяг зобов'язань, тис. грн.				
6. Кошти банків, тис. грн.				

Питома вага коштів банків в структурі зобов'язань, %				
7. Кошти клієнтів, тис. грн.				
Питома вага коштів клієнтів в структурі зобов'язань,%				
8. Обсяг власного капіталу, тис. грн.				
8.1 Статутний капітал, тис. грн.				
Питома вага статутного капіталу у власному капіталі,%				
8.2 Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.				
Питома вага нерозподіленого прибутку у власному капіталі,%				

**Критерії екзаменаційних оцінок для здобувачів вищої освіти «Бакалавр»
зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Завдання 1. Дати визначення економічної категорії	5
Завдання 2. Розкрити теоретичні питання	20
<i>Питання 1.</i>	10
Розкриті основні поняття	3
Повнота змісту питання	4
Надана актуальність проблеми, представлений аналітичний приклад	3
<i>Питання 2.</i>	10
Розкриті основні поняття	3
Повнота змісту питання	4
Надана актуальність проблеми, представлений аналітичний приклад	3
Завдання 3. Вирішити практичне завдання	50
<i>Задача 1.</i>	25
Правильність проведення розрахунків	10
Опис проведених розрахунків	15
<i>Задача 2.</i>	25
Правильність проведення розрахунків	10
Опис проведених розрахунків	15
Захист роботи	20
Доповідь	10
Відповіді на запитання	10
Оформлення роботи	5
Оформлення таблиць і рисунків згідно вимог	2
Вірно наведені одиниці виміру у таблицях та рисунках	3
Разом	100